

અંક ૫૮ | જાન્યુઆરી ૨૦૨૨

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી વિશ્વ તરફની ઉડાન

રંગો ય એના એ જ ને પીંછીય એ જ લઈ,
બસ દોરવાની હોય છે કાયમ નવી સવાર.
કરવા મથો છો પણ તમે લ્યા નહિ કરી શકો,
છારીની જેમ બાજેલા દ્રશ્યોમાં ફેરફાર.

- જુગલ દરજી

❖ અમારો સંપર્ક અહીં કરો...

WhatsApp

<https://wa.me/916355953355>

Telegram

<https://telegram.me/pankhemagazine>

Gmail

pankhemagazine@gmail.com

❖ અમને Follow અહીં કરો...

Facebook

<https://m.facebook.com/pankhemagazine>

Instagram

<https://www.instagram.com/pankhemagazine/>

Telegram Channel

<https://t.me/pankhemagazineofficial>

Twitter

https://twitter.com/pankh_emagazine

YouTube

<https://m.youtube.com/channel/UCakmCpwf4oF2ZICI-YPIVDg>

❖ અમારા વિશે સંપૂર્ણ માહિતી અને જૂના અંકો...

Website

<https://pankhmagazine.com/>

પંખ e-magazine

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી વિશ્વ તરફની ઉડાન

- 'પંખ'ના પ્લેટફોર્મ પરથી ઓનલાઈન કે ઓફલાઈન પ્રકાશિત થતા કોઈપણ લખાણના વિચારો સર્જકના પોતાના છે. એ વિચાર સાથે ટીમ પંખના સભ્યો સહમત છે જ, એવું માની લેવું નહિ. આથી લખાણને લીધે કોઈ પણ વિવાદ ઉભો થાય તો એની જવાબદારી સંપૂર્ણપણે સર્જકની પોતાની રહેશે. 'પંખ' આમાં દરમિયાનગીરી કરવા બાધ્ય નથી.
- 'પંખ'ના પ્લેટફોર્મ પરથી ઓનલાઈન કે ઓફલાઈન કોઈ પણ પ્રકારે પ્રકાશિત સામગ્રીમાં મોટેભાગે સર્જકની પરવાનગીથી જ કૃતિ મુકવામાં આવે છે. ક્યારેક કોઈ સર્જકની પરવાનગી લીધા વગર એમની કોઈ કૃતિ કોઈપણ સ્વરૂપે મુકવામાં આવે તો એમાં અમારો એક જ શુભ આશય છે કે સર્જકના લખાણને બિરદાવવું અને ગુજરાતી ભાષા વાંચી શકતા મહત્તમ લોકો સુધી સર્જકોની કૃતિ પહોંચાડવી અને વધુને વધુ લોકોને ગુજરાતી ભાષામાં રસ લેતા કરવા.
- અમારું સ્પષ્ટપણે માનવું છે કે, કૃતિ લખાય જાય એ પછી લોકોની બની જાય છે. પણ એ સર્જવા માટે સર્જકે કરેલા શ્રમને યોગ્ય શ્રેય મળે, એ માટે કૃતિની સાથે એના સાચા સર્જકનું નામ જોડાય, એ અમારો મહત્તમ પ્રયાસ રહેશે.
- અત્રે, 'પંખ' કોઈ રાજકીય, સામાજિક કે ધાર્મિક વિચારધારા પ્રત્યે પક્ષપાત કરતું નથી. તદ્દુપરાંત, 'પંખ' બિનવ્યવસાયિક ધોરણે કામ કરે છે અને અમારા માટે આ આર્થિક ઉપાર્જનનું સાધન નથી.
- 'પંખ' સંપૂર્ણપણે સાહિત્યિક હોવાનો દાવો કરતું નથી. આથી લાક્ષણિક ગુજરાતી સાહિત્યના બધા જ નિયમો પળાય, એ જરૂરી નથી. 'પંખ' ગુજરાતી મેગેઝીન છે, ગુજરાતી ભાષાનું મેગેઝીન નથી.

યાજ્ઞિક વધાસિયા

આવ્યા અમે ફરીથી એવી સવાર લઈને, કે થઈ ગયો છે સૂરજ છૂટ્ટો પગાર લઈને.

- અનિલ ચાવડા

ઉત્તરાયણ પછી સૂર્ય સ્હેજ ઉત્તર દિશામાં મકર રાશિમાં પ્રવેશ કરે છે ને પછી ડિસેમ્બરની કાતિલ ઠંડીનું જોમ ધીમું પડે છે. પણ આ વખતે સૂરજદાદા એડ્રેસ ભૂલ્યા હોય એવું લાગે છે. ઠંડી ઓછું થવાનું નામ જ નથી લેતી. પંખ'નો આ અઘ્ઘાવનમો અંક છે. કવરપેજમાં શિયાળાની સવારનું એક દ્રશ્ય છે.

'શિયાળાની સવાર' સાંભળતા જ આપણને સૌને નિબંધમાળાનો આ શીર્ષક સાથેનો નિબંધ યાદ આવી જાય. કાળચક્ર ચોક્કસ સમય પછી આપણને મૂળ અવસ્થામાં લાવીને મૂકી દે છે. સાયકલ ચલાવીને કમાઈને મોટા (બન્ને રીતે) માણસ થયા પછી, તંદુરસ્તી સાચવવા માટે પણ સાયકલ તો ચલાવવી જ પડે છે. પાંચમાંથી ચાર વ્યક્તિઓને શિયાળાની ઋતુ પસંદ આવે છે. એનું કારણ એ છે કે, પાંચમાંથી બે વ્યક્તિઓ

સંપાદકની કલમે

શિયાળાની સવારની સવારી

સુવાની શોખીન, એક ખાવાની શોખીન અને એક કદાચ કસરતની શોખીન હોય છે. સુવાની અને ખાવાની જેવી મજા શિયાળામાં આવે, એવી બીજી એકેય ઋતુમાં નથી આવતી. કસરતના આળસુ લોકો માટે સારી સારી નિરોગી શક્તિપ્રદાન કરતી વાનગીઓ ખાઈને ટેસથી આખા વર્ષનો ક્વોટા પુરા કરવાની આ ઋતુ છે. એટલે આ ઋતુ આળસુ અને મહેનતુ બન્ને પ્રકારના જીવો માટે યોગ્ય વાતાવરણ પૂરું પાડવાની જવાબદારી લેય છે.

શિયાળાની સવારની નયનરમ્યતા, શીતળતા અને સ્વાભાવિકતા તો કંઈ ઓર જ હોય છે. શિયાળાની મોડી રાત્રે વાતાવરણમાં પ્રસરેલી કાતિલ ઠંડી પછી પૂર્વની ક્ષિતિજે રંગોની અદ્ભુત છટા સાથે સૂર્યના કોમળ કિરણો જ્યારે પૃથ્વી પર પથરાય છે, ત્યારે વિશ્વ બે ભાગમાં વહેંચાય છે. એક ભાગ ગોદડું ઓઢીને સુવામાં જ શાણપણ સમજે છે, ને બીજો ભાગ ઘરની બહાર જઈને તાજી ઠંડી

હવાને શરીરમાં ઉતારવાને. એક ભાગ શ્વાસનને જ બેસ્ટ આસન ગણે છે ને બીજો ભાગ પથારી છોડવાને જ પોતાનો ઉદ્ધાર સમજે છે. પ્રકૃતિએ સર્જેલ તમામ જીવોનું સાનિધ્ય માણવાનો અવસર આપણને આ ઋતુમાં સવારે મળે છે.

પ્રેમથી રસોઈ કરીને જમાડતી વ્યક્તિઓને પણ આ ઋતુ માફક આવે છે. શિયાળામાં ફરસાણની વસ્તુઓ ચોમાસાની જેમ હવાઈ પણ નથી જતી અને ઉનાળાની જેમ ગરમીમાં સ્ટવ કે ચૂલા પાસે તાપમાં ઉભા રહી પરસેવે રેબઝેબ થયા વગર રસોઈ બનાવવાનો આનંદ આવી શકે છે.

રંગબેરંગી લીલાંછમ શાકભાજી અને શુદ્ધ ધીમાંથી બનાવેલી વાનગીઓ આરોગવાની મજા શિયાળામાં જ મળી શકે! ગામડાં અને શહેરમાં શિયાળાનો માહોલ થોડો અલગ પડે, પણ સાર તો બન્નેનો સરખો જ હોય.

**

'પંખ'ના આ અંકને તમારે રાત્રે જમીને ગોદડું ઓઢીને જ વાંચવાનો છે. આ અંકમાં વાર્તાઓ, લેખો અને કવિતાઓની ભરમાળ છે. સાથે-સાથે અર્ચિતાબહેન લિખિત નવલકથા 'તડકા ભીનાં મૃગજળ' પણ ધીમેધીમે પકડ જમાવી રહી છે. જો તમે એ નવલકથાના

અગાઉના પ્રકરણો ના વાંચ્યા હોય તો આપ અમારી વેબસાઈટ પર જઈ 'જૂના અંકો' સેક્શન નીચે આ પહેલાના છેલ્લા છ અંક વાંચી લેજો. આ નવલકથામાં ઉપરાઉપરી વળાંકો આવતા જશે ને છેલ્લે એક અદ્ભૂત રીતે એક 'મેસેજ' સાથે એનું સમાપન થશે.

કોરોના વાયરસના નવા પ્રકાર 'NeoCov'ના ચીનમાં ફેલાઈ રહ્યાના લેટેસ્ટ સમાચાર છે. આ વાયરસ વધુ સંક્રમણ-દર અને વધુ મૃત્યુ-દર માટે જવાબદાર છે એવું જાણવા મળ્યું છે. આપ સૌ આ લગ્ન-ગાળામાં પરિવાર સાથે એકઠા થવામાં અને જાહેર સ્થળોએ સ્વ-તકેદારી રાખો, એવી 'પંખ' વતી આપ સૌ વાચકમિત્રોને નમ્ર વિનંતી છે. આપ સૌ આપના પરિવાર સાથે નિરોગી રહો, એવી અભ્યર્થના સાથે વિરમું છું.

ડૉ. રંજન જોષી

હરસુખરાય એટલે સોફ્ટફબના ડાયરેક્ટર. આ કંપનીમાં નવો જોડાયેલો કેયૂર ઓછા પગારમાં પણ તનતોડ મહેનત કરતો. તેના જેવું પરફેક્શન સિનિયર્સના કામમાં પણ જોવા ન મળે. જે સિનિયર્સને તે આંખમાં કણાની જેમ ખૂંચતો. એમની મહેરબાનીથી કેયૂર પર કંપનીના બિલથી વધુ પૈસા ક્લાયન્ટ પાસેથી પડાવતા હોવાનો આરોપ લાગ્યો. કેયૂર નિર્દોષ છે એ હરસુખરાય સારી રીતે જાણતા હતા, પણ

ઉપરીઓ સમક્ષ તેમણે અકળ મૌન ધારણ કરી લીધું.

આજે આઠ વર્ષ પછી પોતાની વહાલસોથી એકની એક દીકરી પર કંપનીના ડાયરેક્ટરે લગાવેલા આર્થિક ઉચાપતના કેસની આખરી તારીખ છે. હરસુખરાય કૃષ્ણની મૂર્તિ સામે હાથ જોડીને ઊભા છે. એમને કૃષ્ણનું અકળ મૌન સતત ડંખી રહ્યું છે.

હીરલ વ્યાસ

'ખ...ચ્યા...ક...'

એક મોટી ચીસથી મરીયમનગરની ચાલ ધૂજી ઊઠી.

રફીક પોતાના કપાયેલાં હાથને બીજા હાથથી પકડીને બૂમો પાડી રહ્યો હતો. રફીકની પાસે જ લોહીનું ખાબોચિયું ભરાઈ ગયું હતું. રફીયા ખૂણામાં પડી હતી અને તેના મોંઢામાંથી લોહી નીકળતું હતું. દસ વર્ષનો મુસ્તાક અમ્મીને બાઝીને રડી રહ્યો હતો. લોહીથી ખરડાયેલો મોટો છરો મુસ્તાક પાસે પડ્યો હતો. ચીસ સાંભળીને પાસપડોસના લોકો આવી ગયા.

"ક્યા હુઆ રફીયા?" મોટાભાગે દરરોજ રફીયાની બૂમો સંભાળાતી એટલે આજે પણ સવાલ રફીયાને જ પૂછાયો.

"રફીક તુમારી યે હાલત કીસને કી?" બે જણા રફીકને પકડીને પલંગ પર બેસાડ્યો અને વહેતું લોહી રોકવા રફીયાનો દુપટ્ટો કપાયેલા હાથ પર બાંધવા લાગ્યા.

"જલ્દી ઉસકો ડોક્ટર કે પાસ લે જાઓ." ટોળામાંથી કોઈ બોલ્યું અને બે

વાર્તાનું આકાશ

ખ...ચ્યા...ક...

જણે રફીકને બાવડેથી પકડ્યો. રફીકને પકડ્યો હોવા છતાં એ પોતાનું સમતોલન જાળવી શકતો નહોતો.

"પિયક્કડ કહીંકા." ટોળામાંથી એક તુચ્છકાર રફીકના કાને અથડાયો. નશાની હાલત અને એમાંય કપાયેલા હાથની પીડા હોવા છતાં એક તીખી નજર એણે ટોળા તરફ ફેંકી.

"ક્યા હુઆ રફીયા ઓર રફીક કી યે હાલત કીસને કી?"

"મેંને કી..." ગુસ્સાથી ધૂજતા સ્વરે મુસ્તાક બોલ્યો.

"ક્યા હુઆ મુસ્તાક? તુ તો અચ્છા બચ્યા હૈ. તુને એસા ક્યું કીયા?" મુમતાઝ તેની પાસે આવીને પુછવા લાગી.

"મેં અચ્છા બચ્યા થા. અબ નહીં હું..."

"એસા નહીં કહતે. અલ્લાહ સબ સહી કરતા હૈ.", મુમતાઝને પણ લાગ્યું કે આ શબ્દો બોલવામાં કે સાંભળવામાં જ સારા લાગે. બાકી જેના પર વીતે એ જ જાણે.

મરીયમ નગરની ચાલનો સાવ બગડેલો માણસ એટલે રફીક. ના નમાઝ પઢવાની, ના અલ્લાહથી ડરવાનું. રોજ સાંજે દેશી દારુ પીવાનો અને રફીયાને મારવાનું. આઠ-આઠ વર્ષથી આ રોજનો ક્રમ થઈ ગયેલો. ચાલમાં ચીસો સંભળાતી એટલે સૌ સમજી જતાં કે આજે રફીયાનું આવી બન્યું હશે. શરુઆતમાં સૌ સમજાવવા પણ જતાં. પણ રફીકનું બદલાયેલું વલણ જોઈ લોકોએ વચ્ચે પડવાનું બંધ કરી દીધું.

શાદી થઈ અને મુસ્તાક આવ્યો ત્યાં સુધી રફીક સાવ સીધો માણસ હતો. બસ દુકાને આવતાં એક-બે લોકોની સંગત લાગી ને રફીક બદલાવવા લાગ્યો. જલદી અમીર બની જવાની લાલચમાં જુગારની લતે ચઢ્યો. જુગારની હાર એને દારુના દાવાનળમાં ખેંચી ગઈ. અને ધીમે-ધીમે ઘર એમાં સળગવા લાગ્યું. ધંધામાં એને ચીકન-મટનની દુકાન હતી. પણ સ્વભાવે ફૂર નહીં. પૈસાની લાલચ અને કુસંગત એને અંદરથી ખતમ કરવા લાગી. સાત વર્ષના મુસ્તાકને ભણવામાંથી ઊઠાડી લીધો ને દુકાને પરાણે કામે લગાડી દીધો. રફીયાએ ઘણું સમજાવ્યો પણ મુસ્તાકને મારી નાખવાની ધમકી

આપીને રફીયાને ચૂપ કરી દીધી.

"અમ્મા, દુકાન મેં જબ લટકાયે હુએ બકરે દેખતા હું તો મુઝે મેરી સ્કુલકી ખૂંટીપે લટકતી બેગ નજર આતી હૈ. મુઝે પઢના હૈ. અબ્બા સે બાત કરો ના." એક દિવસ વિનંતીભર્યા સ્વરે મુસ્તાકે કહ્યું.

"ચુપ હો જા મેરે બચ્ચે. અબ્બાકો પતા ચલેગા તો મુઝે ઔર તુઝે ઉસી ચાફૂ સે કાટ ડાલેંગે."

"મા સ્કુલમેં સિખાતે હૈ કિ અન્યાય કરના ઔર સહેના દોનો ગુનાહ હૈ. ક્યા વો સબ સિફ કિતાબી બાતેં હૈ?"

"મુઝે વો સબ નહીં પતા. બસ ઈતના પતા હૈ કી તુમે અબ દુકાન જાના પડેગા. પઢાઈ કી બાત તુ ભૂલ જા."

"મેરે બચ્ચે કો મેરે ખિલાફ ભડકાતી હૈ." દારુ પીધેલી હાલતમાં બારણે આવેલા રફીકે જુસ્સાથી રફીયાના મોઢા પર મુક્કો માર્યો.

રફીયાના મોઢામાંથી લોહી નીકળ્યું. માને બચાવવા જતાં એક જોરદાર તમાચો મુસ્તાકના ગાલ પર પડ્યો. આજે સહનશક્તિની હદ આવી ગઈ. મુસ્તાક રસોડામાંથી મટન કાપવાનો છરો લઈ આવ્યો અને આંખના પલકારામાં રફીકના હાથને કાપી નાખ્યો.

"ખ....ચ્યા....ક....!"

અશ્વિનસિંહ જાદવ

Connecting... કવિતા

ગઝલ

પીડા સાથે ચારી થઈ ગઈ;
તબિયત મારી સારી થઈ ગઈ

બાળકને રમતો ભાળીને;
સાધુતા સંસારી થઈ ગઈ

બેઠક થઈ બુદ્ધિ ને મનની;
ભીતર મારામારી થઈ ગઈ

રોજ નવા દર્દો જન્માવે;
ઈચ્છાઓ અવતારી થઈ ગઈ

જાગી, ઊઠી, દોડ્યાં કરવું;
કેવી જીમ્મેદારી થઈ ગઈ!

પાછું આજે છાપું વાંચી;
આંખો આ અંગારી થઈ ગઈ

અંત કદી ક્યાંથી આવે, જ્યાં;
પીડાઓ સરકારી થઈ ગઈ

અશ્વિનસિંહ જાદવ

નોખી અને અનોખી, આ જિંદગી છે સાલી;
ક્યારેક સાવ કડવી, ક્યારેક ચાની પ્યાલી

વિચલિત ન થા કદી તું, હાલત ને દોષ દઈને;
અહીં અવતરે છે સઘળું ઈશ્વરનો હાથ ઝાલી

ઘટના ભલે હો એક જ નોખી અસર ઉભયને;
લાગે મને અવાચક, લાગે તને નિરાલી

શોધીશ જો ધ્યાન દઈને, કારણ જરૂર મળશે;
બનતું નથી કશું પણ દુનિયામાં ખાલી-ખાલી

ચાદોય ક્યાં રહે છે સખણી બધી ઉમરભર;
સીધી રહે તો સીધી, નહિતર બને મવાલી

જેના તરફથી જાખો અમને મળ્યાં છે કાયમ;
પહેલા ખબર પૂછે છે એ લોક સામે ચાલી

સાચા પ્રણયનો 'અશ્વિન' અંતિમ પડાવ છે એ;
નજરો બને છે કાગળ, આંખો બને ટપાલી

અંતરકેડી

મઝધારે (ભાગ-૧)

બંસરી જોષી

દ્રશ્ય: ૧

***

"મમ્મી આજે તો તારે અમને મેળામાં લઈ જ જવું પડશે." પોતાના પાડોશી સંયુક્તાબેનના ઘરેથી રસોઈકામ કરી પરત ફરેલી પોતાની મમ્મીને જોતા જ વિશેષ અને પવિત્રાએ પોતાની મમ્મીની સાડીનો પાલવ પકડી લીધો અને મેળે જવાની જીદ કરવા લાગ્યા. હાથ મોઢું ધોઈ વિસ્મયાએ પોતાના બેય વહાલસોયાં સંતાનોને આલિંગનમાં લઈને ખૂબ વહાલ કરતા કહ્યું, "હાસ્તો વળી આજે તો જઈશું જ ને... એટલે જ તો હું આજે જલ્દી રસોઈ પતાવીને આવી ગઈ છું. ચાલો ચાલો તૈયાર થઈ જાઓ ફટાફટ." વિશેષ અને પવિત્રા ઉમળકાભેર પોતાના માટે લાવી આપેલા નવા કપડાં પહેરવા રૂમમાં દોડી ગયા.

દ્રશ્ય: ૨

***

"વિશેષ આમ તો તારે જ મમ્મી ને તારી સાથે અમેરિકા લઈ જવું જોઈએ.

તારા અને તારી અમેરિકન પત્ની લિઝાના વિઝા તૈયાર થયા, પણ મમ્મીના વિઝામાં ડુકાવટ આવી રહી છે. આવું વારે વારે કેમ થઈ રહ્યું છે એ મને સમજાતું નથી." પવિત્રા એરપોર્ટમાં પ્રવેશતા જ પોતાના ભાઈ વિશેષને સવાલ કરવા માંડી. પવિત્રા પોતાના પતિ સૌરભ અને દીકરા સુરમ્ય સાથે વિશેષને અમેરિકા જવા માટે વળાવવા પહોંચેલી. વિશેષ હવે અમેરિકા પોતાની પત્ની લિઝાની કંપનીમાં પાર્ટનર બની ગયેલો અને પવિત્રા પણ કમ્પ્યુટર એન્જિનિયર બની પોતાના પિતાની માફક જ એક સારી પોસ્ટ ઉપર હતી. બેઉ આ વાત કરી જ રહ્યા હતા ત્યાં વિશેષની પાછળ સ્તબ્ધ થઈને ઉભેલી પોતાની

મમ્મીને જોઈને પવિત્રા કળી ગઈ કે ભાઈ ઇરાદાપૂર્વક મમ્મીને પોતાની સાથે અમેરિકા લઈ જવા નથી માંગતો. છતાં છેલ્લી એક વાર ફરી પ્રયત્ન કરવાના મનથી કરગરતા સ્વરે વિસ્મયાએ પોતાના દીકરા વિશેષને કીધું, "બેટા, આજે તો તારે મને અમેરિકા તારી સાથે લઈ જવાની જ છે." પણ પોતાની મમ્મીની કડુણામયી આંખોને જોવાનો વિશેષ પાસે કોઈ વિશેષ દ્રષ્ટિકોણ બાકી નહોતો રહ્યો. કારણકે હવે તે બધું જ લિઝાની આંખોથી જોતો હતો.

દ્રશ્ય: 3

***

આખરે બધી વાટાઘાટને અંતે ભારે હૃદયે વિશેષને વિદાય આપી પવિત્રા પોતાની મમ્મીને પોતાની ઘરે રહેવા લઈ આવી, જે પવિત્રાના પતિ સૌરભ અને તેના ટીનએજ દીકરા સુરમ્યને જરાય નહોતું ગમ્યું પણ એમનો અણગમો વહોરીને પણ પવિત્રાએ મનોમન પોતાની વૃદ્ધ માંને સાચવવાનો દ્રઢ નિર્ધાર કરી લીધેલો.

ઉદાસ થઈને બેઠેલી પોતાની માતાને આશ્વાસન આપતાં પવિત્રાએ એટલું જ કહ્યું કે, "મમ્મી તું જરાય મૂંજાઈશ નહીં. હું હંમેશા તારી પડખે છું."

પોતાના પ્રાણથીયે વિશેષ એવા

પોતાના દીકરા વિશેષના આવા રુક્ષ વ્યવહારથી ભાંગી પડેલી વિસ્મયાએ રડતા રડતા પોતાની દીકરી પવિત્રાને કહ્યું,

"પવિત્રા તને યાદ છે એ દિવસ જ્યારે હું રસોડું પતાવીને તને અને વિશેષને મેળામાં લઈ ગઈ હતી. કરકસર કરી કરીને એટલા પૈસા જોડી લીધેલા કે જેથી વિશેષ જે પણ ચગડોળમાં બેસવાનું કે તો હું એને નિઃસંકોચ બેસાડી શકું. ત્યારે એણે મોટા ચકડોળમાં બેસવાની એટલી બધી જીદ કરેલી કે મારો હાથ છોડાવીને ચગડોળમાં બેસવા એ ભાગી છૂટેલો અને ભીડમાં ખોવાઈ ગયેલો."

"હા મા... મને યાદ છે." પવિત્રાએ ગળગળા સ્વરે કહ્યું.

"વિશેષ જ્યારે મેળામાં ખોવાઈ ગયો ત્યારે મારો જીવ એટલો અધ્ધર થઈ ગયો હતો. હું તને કાંખમાં લઈ રઘવાઈ બની આમતેમ દોડતી રહેલી અને ખૂબ શોધખોળ બાદ આખરે એ મળેલો." વિસ્મયા ભૂતકાળને વાગોળતા બોલતી રહી.

"હા મા....પણ મેં જરાય નહોતું વિચાર્યું કે વિશેષ ક્યારેય ઇરાદાપૂર્વક તારો હાથ પણ છોડાવી લેશે અને વિદેશ જતો રહેશે. જ્યારે કોઈ મઝધારે એકલું

છોડે ત્યારે જ તો આપણે આપણા હલેસા મારવાના જોમથી વાકેફ થતા હોઈએ છીએ ને..? હું છું ને તારી સાથે. લાઠી નહીં તો મને તારું હલેસુ જ સમજી લે. મારા જન્મ વખતે તે જેટલી સૂંઠ ખાધી હતી ને એટલી જ સૂંઠ મેં પણ મારા દીકરાને જન્મ વખતે ખાધી છે હોં. મમ્મી હવે તો અવસર આવ્યો છે કે હું તારું હલેસુ બની તારી મઝધારે અટવાયેલી નૌકાને પેલે પાર લઈ જવા નિમિત્ત બની શકું. આવા નિમિત્ત બની જવાના સૌભાગ્ય હું બિલકુલ છોડતી નથી." પવિત્રાએ પોતાની નિર્જીવ બનીને બેઠેલી માંના મનમાં નવી ઉર્જા સંચારીત કરતા કહ્યું.

હતાશ થયેલી આંખોમાં જાણે આશાનું કિરણ દેખાયું હોય એમ વિસ્મયા પોતાની દીકરી પવિત્રાને ભેટી પડી.

પણ.. પવિત્રાની કસોટીનો સમય તો હવે જ પાકેલો. બીજે દિવસે સવારે જ્યારે બધા નાસ્તો કરવા માટે ડાઈનીંગ ટેબલ ઉપર બેઠા ત્યારે સાડીને બદલે ડ્રેસ પહેરીને આવેલી પોતાની મમ્મીને જોતા જ પવિત્રાને થોડું અચરજ થયું વધારે અચરજ ત્યારે થયું જ્યારે એણે મમ્મીને અંબોડાની બદલે બે ચોટલામાં જોઈ. પવિત્રાના પતિ અને દીકરાને તો હાસ્ત્યાસ્પદ લાગ્યું, પણ પવિત્રાને ભારોભાર

વિસ્મય થયો. થયું કે મમ્મી કેમ વળી આજે આમ તૈયાર થઈને આવી હશે? બધા નાસ્તો કરવા બેઠા. વિસ્મયા પણ ચા અને પરોઠા ખાઈ પોતાના રૂમમાં જતી રહી. સૌરભ ઓફિસ માટે રવાના થયો અને સુરમ્ય કોલેજ માટે રવાના થયો. પવિત્રાએ મમ્મી માટે આજે એક દિવસની છુટ્ટી લીધેલી, એટલે એ બધું કામ આટોપી શાંતિથી નાસ્તો કરવા બેઠી. થોડી વાર થઈ ત્યાં વિસ્મયા એની પાસે આવી અને ડાઈનિંગ ટેબલ પર બેસતા કહ્યું, " ચાલ નાસ્તો કરી લઈશું તે કર્યો બેટા કે આપણે સાથે જ કરીશું?" પવિત્રાને ફરી અચરજ થયું કે મમ્મી હમણાં જ તો નાસ્તો કર્યો છે... કદાચ ફરી ભૂખ લાગી હશે. પવિત્રાએ વિચાર્યું હશે કંઈ વાંધો નહીં અને બેઉએ ફરી નાસ્તો કર્યો. નાસ્તો કર્યા પછી પવિત્રા મમ્મીને લઈને બજાર જવા નીકળી. લીફ્ટમાં પ્રવેશતા જ વિસ્મયાએ '0'ને બદલે '1'નું બટન દબાવ્યું અને લિફ્ટ પહેલા માળે ઉભી રહી. પવિત્રાને ફરી અજુગતું લાગ્યું. ગડમથલમાં જ એ સીડીઓ ઉતરી ગઈ. ત્યાં તો...

(વધુ આવતા અંકે)

તેજલ શાહ

રાત્રિનો સમય થવા આવ્યો છે. વાર્તાનાયક જંગલમાંથી પસાર થઈ રહ્યા છે. રાતવાસો કરવા એક મંદિરના પૂજારીને સાધી ઓરડી મેળવે છે. હજુ તો ત્રણેક કલાક જ થયાં હશે ત્યાં ઊંઘમાં એમને ભાસ થવા માંડ્યો કે એમની નિકટ કોઈ ગાઈ રહ્યું છે. પહેલાં લાગ્યું કે સ્વપ્ન જોઈ રહ્યા હશે. પણ એ ગાન તો ધીરે-ધીરે વધતું જ ગયું તેના નાજુક ધીરા સુર વાતાવરણમાં ધૂમવા લાગ્યા. અનંત પાંખો ફફડાવી વેદનાનો કોઈ પંખી સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્રો અને તારાઓની પાર જવા મથે એમ તે સૂરમા રહેલું દર્દ તેમાં રહેલી વેદના ચારેબાજુ ધૂમવા માંડી. વાર્તાનાયકની ઊંઘ ઊડી ગઈ. ગાનના સૂર વધુ સ્પષ્ટ થયા. આખું જગત એ જ્ઞાનની અસર હેઠળ અશ્રુ સારી રહ્યું હોય એવું લાગ્યું. આવું સંગીત વાર્તાનાયકે કદી પણ સાંભળ્યું ન હતું. એમને હજુ લાગ્યું કે તે સ્વપ્નમાં છે.

પોતે ચીમટી ખણી જોઈ. દુઃખ થયું. પણ તે એમના સ્વપ્નનો જ એક ભાગ હોય

એવો ભાસ થયો. એ પથારીમાંથી બેઠા થયા આમતેમ આંટા માર્યા પણ ગાતો અવિશ્રાંત રીતે ચાલ્યા જ કરતું હતું. કોણ ગાતું હશે? સામેના આસોપાલવમાંથી આવી રહ્યા હોય એમને લાગ્યું. હવે ધીરજ રહી નહિ. આવું અદભૂત સંગીત કોણ કરી રહ્યું હતું એ જાણ્યા વિના રહી શકાયું નહિ. ઓરડીમાંથી બહાર નીકળ્યા. ન સમજાય એવી ભીતિ લાગ. પણ ગાનનું એ ઘેન ભારે અસહ્ય હતું. એ અસહાય બની આસોપાલવ તરફથી ચંત્રવત ચાલ્યા હતા. ત્યાં કંઈ જ ન હતું એ આસોપાલવમાંથી જાણે એક સંગીત કરી રહ્યું હોય એવું લાગ્યું.

મુસાફિરની જિજ્ઞાસાનો અંત આણવા પૂજારી એમને માધાકાકા પાસે લઈ જાય છે.

"સૂર પણ સાચા અને રાતનું સંગીત પણ સત્ય!" અનેકવાર કહેલી રાહુલ અને રાધાની વાત શરૂ કરી.

ગામમાં લગ્ન હતું અને જે ઘરમાં ઉતારો અપાયો હતો એની સામેના ઘરમાં રાહુલ જ્યારે સારંગી વગાડવા આવતો. બીજે દિવસે એણે સારંગી વગાડવા માંડી. આવા આનંદના સૂર કોઈએ કદી સાંભળ્યા નહતા. સૌ તે સાંભળી ગાંડા બન્યા. પશુપંખી, ઝાડપાન, અરે! રસ્તા ઉપરના પથરા, ઘરની ઈંટો, સૌ કોઈ જાણે આનંદના એક પરમ મહાસાગરમાં નાચવા મંડ્યાં. રાધા ડોકાવા માંડી, બંનેની નજરો મળી. બસ થઈ ગયું. બંનેના આત્મા એકબીજાના આશ્લેષમાં મળ્યા. રાહુલ અને રાધા પછી એકબીજાને અનેકવાર મળ્યા. રાહુલે એના પિતાને વાત કરી. રાહુલના પિતાએ રાધાના પિતાને લગ્નનું કહેણ મોકલ્યું .

તેમણે જવાબ આપ્યો, "રાહુલ પોતાની સંગીતની કુટેવ છોડે તો મારી દીકરી આપું." રાહુલના પિતાને ગુસ્સો આવ્યો. રાધાના પિતાને પોતાના કુળનું અભિમાન હતું અને આજ રાહુલ પર ચડાવતા હતા. તેમણે સંબંધ માટે ના પાડી દીધી. આ વજ્રપાત રાહુલ માટે અસહ્ય થઈ પડ્યો.

આ ઘટના પછી શું અંત આવે? રાહુલ અને રાધા કાયમને સાદુ વિરહ વેઠે?

રાહુલના પિતા એની દશા જીરવી ના શકે? રાધા ઘર છોડી રાહુલ પાસે આવી જાય? રાધાની વેવિશાળ એના પિતા તાબડતોબ બીજે કરાવી દે? રાહુલ જીવન ટૂંકાવી દેવાનો વિચાર કરે?

આ બધા જ અંત શક્ય છે, પણ પિક્ચર અભી બાકી હે મેરે દોસ્ત..... આપણે હજુ ઈન્ટરવલ સુધી જ પહોંચ્યા છીએ.

રાધા વગરનું જીવન અને અસ્તિત્વ બંને રાહુલ માટે નિરર્થક છે. રાહુલ રાધાના પિતાની શરત મંજૂર રાખે છે. સારંગી તો એ આજીવન છોડવા તૈયાર છે પણ છોડતા પહેલા એક દિવસ વગાડવાની મંજૂરી લઈ ત્યાંથી ચાલી નીકળે છે. રાધા એને મળવા જાય છે અને કહે છે,

"અરે! તમે આ શું કર્યું ? આવું વચન અપાય?"

"તારે માટે શું ન થાય, રાધા? તને આજ મારા પ્રાણના સંગીતમાં એવી ગૂંથીશ કે અનંતકાળ સુધી આપણને કોઈ છૂટાં નહિ પાડી શકે"

તે રાતે પોતાની વહાલી સારંગીને છેલ્લી વખત હાથમાં અત્યંત વ્હાલથી ઉપાડી તે તળાવની પાળ પર બેઠો. ધીરેધીરે એક અસહ્ય વેદનાની લહરી વાતાવરણના ઉરને ચીરવા માંડી આખી

અવની જાણે રડી રહી હોય! રાધા, રાહુલનો બાપ, રાધાનો બાપ સૌ સજળ નેત્રે દોડી આવ્યા. બધા કરગરવા લાગ્યાં! ભાઈ બંધ કર! તારી સારંગી અમારા સૂરને વલોવી નાખે છે!

રાધાના પિતાએ રાહુલને વચનમાંથી મુક્ત કર્યો. પણ અટકે એ રાહુલ શેનો.... સવાર પડી રાહુલ અને રાધાનો ક્યાંય પત્તો નહોતો.

*****

વાર્તાકાર સ્નેહરશ્મિનો શબ્દવૈભવ અહીં સોળે કળાએ ખીલ્યો છે. તેઓ લખે છે

- "બ્રહ્માએ જ્યારથી જગત ઉત્પન્ન કર્યું, ત્યારથી આજ સુધી વિરહની દેવીએ સાચવી રાખેલા નિઃશ્વાસની ધારા સારંગીના એકેએક તારમાંથી વહેવા માંડી." વાર્તાનું નિરૂપણ એટલું અદ્ભુત રીતે છે કે સત્ય છે કે છળ એવો ભેદ કરી શકાય નહીં!

પણ ક્યાં ગયા હશે એ લોકો? ઝમીન ખા ગઈ યા આસમાન નિગલ ગયા? રાધાના પિતાએ લગ્ન માટે હામી ભર્યા પછી પણ એ બન્ને ગાયબ થયા, એ અચરજ પમાડે એવું તો છે જ!! આપ શું વિચારો છો? આપના પ્રતિભાવ tejnikalme@gmail.com પર મોકલી આપો.

રાજુલ ભાનુશાલી

Selfie v/s Self

જેના બહુ સરસ ફોટા હોય,
 એના ઘરમાં પણ નળ લીક થાય,
 તેલની બરણી છટકે ને ચારેકોર ચીકણું થાય,
 ખાટા ઘચરકા આવે ને નસકોરાનાં યુદ્ધ થાય,
 શરદી થાય તો સેડા આવે ને પેટ બગડે તો ઝાડા થાય,
 સવારની પહેલી ચા ફાટે ને ઘર આખાનુ મગજ ફાટે,
 'અક્કલ નથી'ની માથાફૂટ થાય ને
 'બકકલ ક્યાં ગયું'ની બબાલ થાય
 મેચિંગ કપડાં તો ઠીક, મેચિંગ વિચારો નથી એનું શું?
 બ્રાન્ડ, બેબી ને બ્લેક કોફીના ફોટા પાછળ,
 બ્લેન્ક જીવનની કડવાશનું શું?
 હજાર હાટ વાળી ફેમ પાછળ,
 હજાર હટ છે એનું શું?
 ફોટામાં તો અફલાતૂન વ્યક્તિત્વ છે,
 પણ અસ્તિત્વ બોરિંગ છે એનું શું?
 વાત ટૂંકમાં એટલી જ છે કે,
 ફોટા જોઈને મલકાવાય, અદેખાઈ ન થાય.

- મેઘા જોશી

તમને મળ્યાનું યાદ

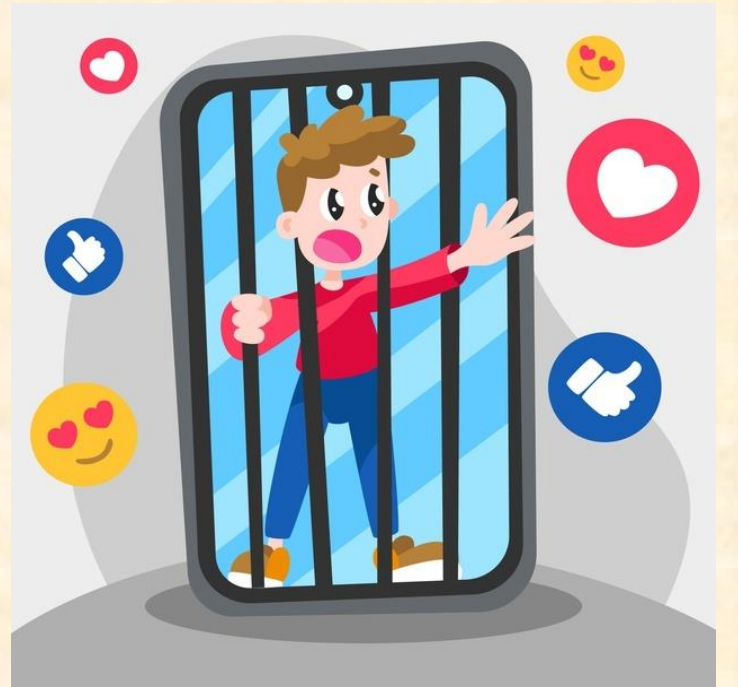
આ બીજા પ્રકારનું દુઃખ આજકાલ
બહુ વ્યાપક થઈ ગયું છે!

મેઘા જોશી વ્યવસાયે પ્રેક્ટિસિંગ સાયકોલોજિસ્ટ અને લાઈફ-કોચ છે. એમણે મનોવિજ્ઞાનમાં અનુસ્નાતક, વિશિષ્ટ શિક્ષણમાં બી.એડ. અને કાઉન્સેલિંગમાં ડીપ્લોમાં કોર્સ કર્યો છે. તેઓ કહે છે કે, "કુતુહલ વાંચન તરફ લઇ ગયું અને વાંચન અભિવ્યક્તિ તરફ અને આથી જ વક્તવ્ય અને લેખનની શરૂઆત થઈ." કલાના દરેક પ્રકાર લોહીમાં રક્તકણ ઉમેરતા હોય એવું એમને લાગે છે. નૃત્ય અને નાટ્ય પ્રત્યેનો વિશેષ ભાવ એમને મંચ તરફ પણ દોરી ગયો. તેઓ દર અઠવાડિયે સરદાર ગુર્જરી સમાચારપત્રમાં મનોસામાજિક નિસ્ખત ધરાવતી કોલમ 'મનોગ્રામ' લખે છે અને દિવ્ય ભાસ્કરમાં સ્ત્રીત્વનો અર્થ તેમજ ઓળખ કરાવતી કોલમ 'વુમનોલોજી' લખે છે. મહિલા લેખકોના સહિયારા વાર્તાસંગ્રહ 'સ્ત્રીઆર્થ'માં એમની વાર્તા સ્થાન પામી છે. વિવિધ શૈક્ષણિક મેગેઝીનમાં તેઓ સંશોધનાત્મક લેખ લખે છે. મેઘાબહેનને એમના વુમનોલોજીને લેખમાળા માટે જેન્ડર સેન્સીટીવીટી અંગેનો પ્રખ્યાત 'લાડલી એવોર્ડ' પણ માટે મળ્યો છે. રાજ્ય સરકારના દિવ્યાંગ શિક્ષણ વિભાગમાં

સત્તર વર્ષથી તેઓ વિશિષ્ટ શિક્ષક તેમજ કાઉન્સેલર તરીકે કાર્યરત છે. આણંદ-વિદ્યાનગરની વિવિધ કોલેજોમાં મનોવિજ્ઞાન વિષય ભણાવે છે. પ્રોફેશનલ એન્કર અને સ્પીકર તરીકે એમનો અનુભવ વીસ વર્ષનો છે. ગુજરાત અને ગુજરાત બહાર પણ જાહેર કાર્યક્રમોમાં મહિલા, યુવાન અને મનોવિજ્ઞાન વિષય સાથે વ્યાખ્યાન આપે છે. અમદાવાદ દૂરદર્શનમાં મહિલાદિન નિમિત્તે વિશેષ કાર્યક્રમનું સંચાલન કર્યું હતું અને 'હેલો સખી' કાર્યક્રમનું સંચાલન તેમ જ તજજ્ઞ વક્તા તરીકે પણ કામ કર્યું છે. મેઘાબહેન લેખ અને વાર્તાઓની સાથે મજાની કવિતા પણ લખે છે. 'Selfie v/s Self...' કવિતા સાંપ્રત વિષયની છે, સાંપ્રત સમસ્યાઓની છે. એક મનોચિકિત્સક હોવાને નાતે એમણે આ કવિતાના માધ્યમ દ્વારા એવા અનેક લોકો જેઓ સોશિયલ મિડીયામાંથી ઉછીના લીધેલા સ્ટ્રેસથી પીડાય છે, અહીંથી ધરાર અડોપ્ટ કરેલા દુઃખથી દુઃખી થાય છે અને હાથે કરીને ડીપ્રેશનમાં સરી જાય છે એમની સામે દીવાદાંડી ધરી છે.

દુઃખ બે પ્રકારના હોય છે. એક તો ભાગ્યને પરિણામે ભાગે આવી પડેલું દુઃખ અને બીજું બીજાના સુખને જોઈને માથે ઓઢી લીધેલું દુઃખ. પ્રથમ પ્રકારનું જે દુઃખ છે એનો તો કોઈ ને કોઈ ઇલાજ મળી રહે પણ જે બીજા પ્રકારનું દુઃખ છે એનો કોઈ ઇલાજ

નથી! આ દુઃખ અદેખાઈમાંથી જનમતું હોય છે. આ અદેખાઈ પણ વળી બે પ્રકારની હોય છે. એની અસરો પણ બે પ્રકારની હોય છે, સકારાત્મક અને નકારાત્મક. કોઈની સફળતા કે સારું જોઈ એનાથી ચડિયાતા થવાથી લાગણી થવી અને પછી તેના જેવા થવાનો અથવા મેળવવા-કરવા મનમાં જુસ્સો પ્રગટવો. ત્યાર બાદ બાકાયદા એ અચીવ કરવા માટે મહેનત કરવી અને મેળવવું પણ. બીજા પ્રકારમાં અન્યનું સારું નહિ દેખી શકવું અને મનમાં બળ્યા કરવું, ક્યારેક એ બળતરા વેર ભાવના સુધી પણ પહોંચી જાય . પછી પીઠ પાછળ સામેવાળાની બદબોઈ કરવી, ડીપ્રેસ થઈ જવું ને બધી એની આડઅસરો.

સોશિયલ મિડીયા જ્યારથી આવ્યું છે ત્યારથી આ બીજા પ્રકારનું દુઃખ બહુ વ્યાપક થઈ ગયું છે.

સોશિયલ મીડિયા આપણા જીવનનો ફક્ત એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ જ નહીં, પણ કરોડો લોકો માટે એક એડિક્શન બની ગયું છે. સમય હોય કે ન હોય લોકો વોટ્સ એપ, ફેસબુક, ઇન્સ્ટાગ્રામ પર રચ્યાપચ્યા રહે છે. ક્યારેય વિચાર્યું છે કે આ માધ્યમ પર શેર થતી વસ્તુઓની તમારા માનસ ઉપર કેવી અસર કરે છે? તમારા મિત્ર વર્તુળમાંથી કોઈ શીમલા મનાલિ ફરવા ગયાં છે અને ત્યાંથી રોજની આઠદસ સેલ્ફી અપલોડ કરે છે. કોઈ મિત્ર ફિલ્મ જોવા ગયા છે અને ત્યાં ફિલ્મના પોસ્ટર સાથે સેલ્ફી લે છે અને ઇન્સ્ટા પર શેર કરે છે. તમે એ જોઈને અંજાઈ જાઓ છો, લઘુતાગ્રંથિ અનુભવો છો. સોશિયલ મીડિયા પર સુંદર સેલ્ફી શેર કરતી કે મોટીમોટી વાતો કરતી દરેક વ્યક્તિ એકદમ ખુશહાલ હોય છે કે રોજ ફેસબુક પર કપલ ફોટા સાથે લવ યુ લખીને એકબીજાને ટેગ કરતું દરેક કપલ રોમેન્ટિક હોય છે એવું ધારી લેવું અતિશ્યોક્તિભર્યું છે. અનેક કિસ્સામાં વાસ્તવિકતા ખૂબ વરવી હોય છે. સોશિયલ મિડિયા લોકોની જિંદગીનો એક્સ-રે નહીં, પણ મુખવટો છે. સત્તર ફિલ્ટર વાપરીને સાવ સામાન્ય ચહેરાને સુંદર બનાવી દેવામાં લોકો જેટલી જહેમત લે છે એટલી પોતાની સાચુકલી પરિસ્થિતિ બદલવામાં નથી લેતા અને અમુક લોકો એ સેલ્ફી જોઈને અદેખાઈમાં પોતાની મનની શાંતિ હણી નાખે છે.

જેના બહુ સરસ ફોટા આવતા હોય એ પણ સામાન્ય માણસો જ હોય છે. એના ઘરમાં પણ નળ લીક થાય, તેલની બરણી હાથમાંથી છટકે ને ચારેકોર ચીકણું થાય એવું બનતું હોય છે. સરસ મજાના પિત્ઝા ખાતા હોય એવી સેલ્ફી મૂકી હોય એ માણસને પણ ખાટા ઘચરકા આવે, એના નસકોરાના અવાજને કારણે ઘરમાં યુદ્ધ થાય, એમને પણ શરદી થાય તો સેડા આવે ને પેટ બગડે તો ઝાડા થાય. એ પણ આપણા જેવા સામાન્ય માણસ જ છે ને! એમનાય ઘરમાં સવારની પહેલી ચા ફાટે ને ઘર આખાનું મગજ ફાટે. 'અક્કલ નથી'ની માથાફૂટ થાય ને 'બકકલ ક્યાં ગયું'ની બબાલ પણ થાય. વાર તહેવારે મેચિંગ કપડાં પહેરીને કેન્ડિડ ફોટા પડાવતાં અને પોરસાઈને અપલોડ કરતાં બે પાત્રોના વિચારો મેચિંગ નથી હોતાં એવું બનતું હોય છે. લોકોના બ્રાન્ડ, બેબી ને બ્લેક કોફીના ફોટા પાછળ બ્લેન્ક જીવનની કડવાશ હોય ને

હજાર હાટ વાળી ફેમ પાછળ હજાર હટ હોય છે. ફોટામાં અફલાતૂન લાગતાં વ્યક્તિત્વનું અસ્તિત્વ બોરિંગ હોઈ શકે એવું વિચાર્યું છે કદી? વિચારી જોજો.

તમે જે સુંદર ફોટો જુઓ છો એની બીજી બાજુ અત્યંત વરવી પણ હોઈ શકે. આ આભાસી દુનિયામાં સામે આવતી બાબતો

તરફ નિરપેક્ષ રહેતાં શીખી લેવું હિતાવહ છે. ટૂંકમાં વાત એટલી જ છે કે ફોટા જોઈને મલકવાનું હોય, અદેખાઈ કરવાની ન હોય. ઉપર જે બીજા પ્રકારના દુઃખની વાત કરી એનાથી બચવાનો આ સહેલો અને સીધો ઉપાય છે.

અસ્તુ.

LIFE ON SOCIAL MEDIA

અર્પિતા દીપક પંડ્યા

ગયા અંકમાં આપણે જોયું કે...

મૃગાને પ્રથમના વર્તનથી શંકા થાય છે, તે બાળગોઠિયો અને ખાસ મિત્ર હોવા છતાં મૌલિન તરફી કેમ બોલે છે? એનું કારણ કોઈ ભય તો નથી ને? મૌલિનથી છૂટાછેડા લેવા મનને મજબૂત કરતી મૃગા સાસુના વીડિયોકોલથી નરમ પડી જાય છે સાંજે મૌલિનના ધમકીભર્યા ફોનથી અકળાઈ ઉઠે છે.

પ્રકરણ ૭: આંસુનાં ઝાકળ

જોરદાર વરસાદની હેલીમાં પલળતાં, અંધારામાં રસ્તો 'બરાબર છે', એની ચકાસણી કરતાં, મુશ્કેલીઓને પાર પાડવા બધી જ ઈન્દ્રિયો એક જ કામે લગાવતાં રહીએ, અને અચાનક વિજળીના ભયંકર કડાકાથી જેવી રીતે ચમકી જવાય એવી હાલત મૃગાની થઈ. મૌલિને તો કશું સાંભળ્યા વગર ફરમાન કર્યું,

'કાલે તારે ઘરે આવી જવાનું છે!'

લઘુ-નવલ

તડકા ભીનાં મૃગજળ

મૃગાને આ જરા પણ ન ગમ્યું. એ આ જોહુકમીથી ડરી નહોતી પણ નારાજ થઈ ગઈ હતી.

"શું સમજે છે એનાં મનમાં?" ફોન પછાડીને, પોતાના ઓરડાનું બારણું અફાળીને બંધ કરી, મૃગા પથારીમાં બેસી પડી. એનો ગુસ્સો સાતમા આસમાને પહોંચી ગયો હતો. શરીર જાણે અક્કડ થઈ ગયું હતું, હાથમાં મોબાઈલ પર ભીંસ વધતી જતી હતી. છતની આરપાર જોતી હોય એમ એની આંખો એકધારી ઉપર તાકી રહી હતી.

"મેં આ વ્યક્તિને કેમ પસંદ કર્યો? શું વિચારીને મેં માન્યું કે આ વ્યક્તિ મને પ્રેમ આપશે? પૈસો અને પ્રતિષ્ઠા જ જીવનમાં બધું નથી. માનવ તો લાગણીના

તાણાવાણામાં પરોવાયેલી ચેતના છે. જીવનની મોટામાં મોટી સિદ્ધિ વખતે પણ જો લાગણી ગેરહાજર હોય તો બધું નકામું છે. મને તો હવે આ લાગણી વગરના માણસ જોડે રહેવાનું જ મંજૂર નથી થતું, તો હું શું કરીશ? આ ખોટો મંડાયેલો દાખલો સવળો કઈ રીતે કરીશ? એક મિત્રને પતિ બનાવ્યો હતો, પણ પતિ બન્યા પછી મિત્ર જ મટી જાય એ બરાબર ન કહેવાય. શું હું એને ગમતી જ નહીં હોઉં, એવું હશે?"

મૃગાએ ભૂતકાળ તરફ નજર કરી, "મૌલિન એના કોલેજકાળમાં થોડો અકડુ હતો, મારાથી અંતર રાખતો, પણ છતાં હું જોઈ શકતી હતી કે એની આંખોમાં મારા માટે પ્રેમની લાગણી હતી. હું એને ગમતી, એનો જ મિત્ર મારી સાથે છૂટછાટ લેવા માંડ્યો ત્યારે એનું મગજ તપી ગયું હતું અને એણે હાથ પણ ઉપાડી લીધો હતો. એ સીધો, સરળ, પરગજુ અને સંભાળ રાખનાર માણસ હતો. એ જ મૌલિન હવે કેમ સાવ બદલાઈ ગયો છે? લગ્ન પછી અમને અંતરંગ પળો તો ઘણી ઓછી મળી છે, કેમ એ એ કારણસર પ્રેમથી ન બોલાવે? જ્યારે કોઈ ધર્માનંદબાબા ધરે આવવાના છે ત્યારે મને બોલાવે છે. આ રીતે સામાજિક લેબલ ખાતર જીવવું નહીં પોસાય. મેં તો સ્વપ્ન જોયા હતાં કે એના

જેવા હેન્ડસમ, કસરતી અને પ્રભાવી પુરુષની પત્ની બનીને હું ગર્વ અનુભવીશ. પણ ગમે તેવો સોહામણો યુવાન હોય પણ મારા માટે લાગણી જ ન હોય તો મારે જીવવું કઈ રીતે?"

મૃગા પોતાની પીડા રડી રડીને બધાંને બતાવે, કે પછી એને થતો અન્યાય, એ સહન જ કર્યા કરે એવું નિર્બળ બનવું એને ગમતું નહોતું. પતિ સાથે સહજતાથી, મૈત્રીથી, પ્રેમથી જીવવાના એનાં અરમાન એનાં મનમાં જ હતા ત્યારે વર્તમાનની પળેપળ એને ભારે લાગવા માંડી હતી. એમાં 'બાબા'નું તૂટ અને નાગરાજન પાસેથી રૂપિયા ઉઘરાવવાની વાતે એને આંચકો આપ્યો હતો. "કાદવમાં પગ મૂકો તો ખરડાયા વિના ન રહેવાય" - એ વાત એને એકદમ સાચી લાગી. રાજકારણના વાતાવરણે જ મૌલિનને હૃદયવિહિન બનાવી દીધો હશે કદાચ. પણ અફસોસ કે મૌલિન એમાંથી ક્યારેય છૂટી નહીં શકે, એને તો સત્તા જોઈએ છે, બસ!

મૃગા એના વિચારચક્રમાંથી બહાર નહોતી આવતી. ત્યાં ધીરેથી એનાં ઓરડાનું બારણું ખૂલ્યું.

"મૃગા, આ લિસ્ટ જોઈ લે તો બેટા!"

"મા... પ્લીઝ હં! હું નહોતી ત્યારે તું

શું કરતી હતી?"

"અરે પ્રસાદ નક્કી કરવાનો છે એ લિસ્ટ છે, તારે જોવું જ જોઈએ ને? તારા ઘર માટે બનાવવાનું છે."

"મમ્મા, આ બધાંમાંથી બચી ન શકાય?"

"એટલે?"

"મારે નથી જવું ત્યાં..."

"તું કેવી વાત કરે છે? મારો તો કોઈ વિચાર કર. તને તારી ઈચ્છા પ્રમાણે જ પરણાવી છે. તારી ઈચ્છા માટે જ્ઞાતિનો વિચાર નથી કર્યો કે સમાજમાં આટલી ઊંચી પ્રતિષ્ઠાવાળા લોકોને વેવાઈ બનાવવામાં પણ વિચાર નથી કર્યો, એ બધું કોના માટે? તારા માટે જ ને! હવે તને શેના આટલા વાંધા પડવા માંડ્યા?"

"મમ્મા તને એક વાર પણ એવો વિચાર ન આવ્યો કે મારી દીકરી આવું કહે છે તો કોઈ કારણ હશે?"

"નાનપણથી તારી આદત જ એવી છે, જે મળે એટલાથી તને સંતોષ જ નથી!"

"હે ભગવાન! મારો કોઈ વિચાર નથી કરતું... ક્યારેય.. "

"આટલું બધું શું નાટક કરે છે?"

"મમ્મી, મારે તો એડ ફિલ્મના શૂટિંગ માટે જવાનું હતું. આ બાબા.. એ વળી

ક્યાંથી આવી ગયા?"

"ધર્માનંદ બાબાનું બહુ સત છે બેટા. મૌલિન એમને બહુ માને છે. ભલભલાના જીવન એમણે સુધાર્યા છે."

"હું નથી માનતી આ બધું. આવી વાતોમાં પડી રહીશ તો મારા કામનું શું? કમિટમેન્ટ જેવી પણ કોઈ વાત હોય છે ને?"

"હું પણ એ જ કહું છું, મૃગા! સપ્તપદીના ફેરા ફર્યા હોઈએ છીએ, એ પણ આપણું કમિટમેન્ટ જ છે ને?"

"ઠીક છે. મમ્મા! પણ એમ ન સમજતી કે હું હાર માનીને જાઉં છું પણ મારા જીવનને વધુ એક તક આપવા હું તૈયાર છું."

"મારી ડાહ્વી દીકરી...!"

"કેરિયરની શરૂઆતમાં જ મારી ઈમ્પ્રેશન ખરાબ પડશે તો એ વાંક તારો, હં!"

"ભગવાન બધું બરાબર ગોઠવી દેશે, ચિંતા ન કરીશ."

"શ્રદ્ધા... શ્રદ્ધા.. પારુમાની શ્રદ્ધાનો જય હો!" મૃગાએ પારુમા સામે હાથ જોડીને નમસ્કાર કર્યા.

"ચાલ, જય શ્રી કૃષ્ણ, હું હવે થાકી છું, સૂઈ

જાઉં અને કાલ સવારથી મૌલિનના આ મોટા ઓર્ડર માટે કામે લાગી જાઉં." - કહીને પારુમા એમનાં ઓરડામાં સૂવા માટે ગયા.

મૃગાને રડવું આવતું હતું પણ એ મનથી મક્કમ થવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગી કે એ જરૂર કોઈ હલ શોધી કાઢશે. કોઈથી ગભરાશે નહીં અને સંજોગો સામે બરાબર બાથ ભીડશે. રાત પડી ગઈ હોવાથી મૃગાની આંખો ઘેરાવા લાગી. એનાં મનને શાંતિ નહોતી એટલે વિચારો પીછો નહોતા છોડતા. તંદ્રિલ મનને લીધે એને સ્વપ્નમાં મૌલિન દેખાયો. દરિયાના મોજાં પર એ સ્થિર તરી રહ્યો હતો. દરિયાની સપાટી પર એક મોટું કમળ હતું. મૃગા એ કમળમાંથી બહાર આવવા પ્રયત્ન કરતી હતી પણ કમળની પાંદડી ધીરે ધીરે બિડાતાં એ બંધ થઈ જતું હતું. મૃગાને ક્યાંક પૂરાઈ જઈને ખોવાઈ જવાના ભયે પરસેવો થવા લાગ્યો હતો. મૃગા સ્વપ્નને લીધે ગભરાતી હતી ત્યાં જ એનાં મોબાઈલમાં સળંગ સત્તર અઢાર મેસેજ નોટિફિકેશન આવતા એની તંદ્રા તૂટી. મૃગાએ ફોન હાથમાં લીધો. અનિકના મેસેજ જોઈ વોટ્સેપ ખોલ્યું.

ગોવાના ફોટોગ્રાફ્સથી મૃગાની ગેલેરી ભરાઈ ગઈ. એક પછી એક ફોટો જોતી જોતી મૃગા આનંદમાં આવી ગઈ.

એ મનમાં બોલી, "મૃગાકુંવરી, તમે તો જન્મ લીધો છે જ મોડેલ બનવા માટે... આગે આગે દેખિયે હોતા હૈ ક્યા? ગમે તે થાય મારે કચ્છનો પ્રોજેક્ટ પણ હાથમાંથી જવા નથી દેવો. કોઈક રસ્તો કાઢવો પડશે."

ફરી મેસેજ નોટિફિકેશન આવ્યું. અનિકનો મેસેજ હતો.

"કેન વી ટોક? ઈટ્સ ટુ લેટ, સો આસ્કિંગ.."

મૃગાએ અનિકને તરત ફોન લગાવ્યો.

"હાય અનિક, કેમ છે? તેં ખૂબ સરસ પિક્સ લીધાં છે. થેન્ક્સ સો મચ.. તારા વગર આ બધું શક્ય નહોતું, ડિયર."

"હાય મૃગા, આ તો હજુ શરૂઆત છે. કેમ છે તું? ઓલ વેલ?"

"હા રે... ઓલ વેલ.. મને શું તકલીફ હોય? એકદમ મોજમાં રહેવું ને મજામાં રહેવું."

"એટલે શું વળી?"

"આપણે મળીશું ત્યારે સમજાવીશ. તું અમદાવાદ ક્યારે આવે છે?"

"સાચું કહું તો મને જ અમદાવાદ આવવાની બહુ ઈચ્છા છે. આપણે શાંતિથી ઘણી બધી વાતો કરવાની છે. તેં મને કહ્યું હતું ને કે તું.. "

"પરણેલી છું. હા.. પરણેલી તો છું પણ.. "

"પણ? એટલે? શું બન્યું છે તારા જીવનમાં? તું વાત તો કર!"

"કંઈ બન્યું જ નથી એ મારી જિંદગીનો મોટો બનાવ છે, અનિકા!"

"વ્હાય ટુ સફર ડીયર? જિંદગી ઘણી નાની છે. એમાં દુઃખી રહેવાનું પાલવે નહીં..."

"અત્યાર સુધી હું મારી લગ્ન પછીની જિંદગી લોંગ ડિસ્ટન્સ રિલેશનશિપમાં જીવી. પ્રેમનું ભગવાન જેવું હોય છે. એ દેખાતો નથી, પણ ખાલી અનુભવવાનો હોય છે. હું તો અનુભવું, પણ શું મારો જીવનસાથી એ અનુભવ કરે છે, એ મને જ નથી ખબર!"

"મૃગા તારી વાત કોઈ વખત સમજાતી નથી."

"અત્યારે તો હું મને જ સમજવાની

કોશિશ કરું છું અનિકા!"

"ઓહો મૃગા, આ સદીની છોકરીઓની જેમ વાત કર. અત્યારે તો હું કોઈ ફિલસૂફ જોડે વાત કરતો હોઉં એવું લાગે છે."

મૃગા ખડખડાટ હસી પડી.

"તો શું આજના જમાનાની છોકરી ફિલસૂફ ન હોય એમ?"

"તું પ્રશ્નો પૂછે છે એનાં કરતાં હસતી હોય એ વધુ સારી લાગે છે. ટ્રાય ટુ બી હેપ્પી મૃગા."

"મૃગા હેપ્પી હતી કે એ ખૂબ ભણી, સીએ થઈ. પણ સીએની નોકરીમાં પતિની ઓળખાણનું ગ્રહણ લાગી ગયું."

"કેમ શું થયું? નોકરી વખતે કોઈ મુશ્કેલી આવી?"

"મારો રાજકારણી પતિ પેલા નાગરાજન પાસેથી પણ ફંડ માંગે છે. એને નાગરાજન પાસેથી પાર્ટી માટે રૂપિયા જોઈતા હતા!"

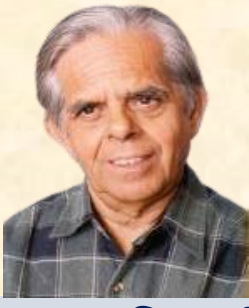
"એમાં તો નાગરાજનની મહત્વાકાંક્ષા પણ હોઈ શકે ને? એ કેમ વિચાર ન કર્યો તે?"

"જે હોય એ, પણ કોઈનો હાથો બનવાનું મને મંજૂર નથી અનિક. હવે મારે મારી કારકિર્દી માટે નવો જ રસ્તો અપનાવવો છે, જ્યાં મારી કાબેલિયત જ મને ઊંચા શિખરે લઈ જશે."

"તો તમારા માટે ખુશખબર છે, તૈયાર જ છે પ્રોજેક્ટ મેંડમ! ટેન્ટેટિવ ડેટ્સ તો કહેલી જ ને તને, હવે તૈયારી કરવા માંડજે, કાલે જ આવવાનું છે તારે કચ્છ.. "

"કાલે? ઓહ નો..." "એક જ વ્યક્તિ બે જગ્યાએ એકસાથે કેવી હાજર રહે?" - મૃગા મનોમન બબડી.

બકુલ ત્રિપાઠી

નવા વર્ષના સંકલ્પો

- આજથી આખું વર્ષ વહેલા ઊઠવું છે.
- હવેથી નિયમિત નોંધપોથી રાખવી.
- આજ પછી કસરત ન કરી હોય તે દિવસે જમવું નહીં.
- કદી ચા ન પીવી.
- હંમેશાં દોઢ કલાક કાંતવું.
- ત્રણ કલાક વાંચવું, વાંચવું ને વાંચવું જ.
- રોજ ગીતાનો એકએક શ્લોક...
- પાઈએ પાઈનો વ્યવસ્થિત હિસાબ...

આખા સમાજમાં જે દિવસે આ મંત્રોનું મનોમન ઉચ્ચારણ શરૂ થઈ જાય ત્યારે સમજવું કે તે દિવસે બેસતું વર્ષ છે. જેમ શરદપૂનમની ચાંદનીનું વાતાવરણ કવિઓને ગાંડા બનાવે છે, તેમ બેસતાવર્ષના દિવસની હવા પણ સામાન્ય જનોનાં મનમાં કંઈક નવો ચમકારો લાવી દે છે. આપણને એકદમ બુદ્ધ, મહાવીર, વિવેકાનંદ કે નેપોલિયન થવાની હોંશ થઈ આવે છે; જીવનનાં વર્ષો એમ નિરર્થક સરી જતાં લાગે છે, અને એકદમ કંઈક કરી નાખવું, કંઈક તો કરી જ નાખવું એમ થઈ આવે છે, દિવાળીનો ઉત્સાહ ઘણાને

REWINDING...

નવા વર્ષના સંકલ્પો

માટે વીરરસમાં પલટાઈ જાય છે, એમની આંખમાં ચમક આવે છે અને કોઈ ધન્ય પળે એ આત્મસુધારણા માટે સંકલ્પ કરી નાખે છે 'આજથી રોજ આ કરવું!', 'હવેથી કદી ચા ન કરવું!'

પણ આ સંકલ્પોની મજા જ એ છે કે એ 'કરતાં' જેટલી મજા આવે એટલી 'પાળતાં' નથી આવતી. દાખલા તરીકે મને જ એક બેસતાવર્ષે કોઈએ સલાહ આપી કે મારે આત્મસુધારણા માટે કંઈ ઉચ્ચ સંકલ્પ કરવો. વહેલા વહેલા ઊઠવાનું ઠરાવીને જો હું રોજ સાતને બદલે પાંચ વાગ્યે ઊઠું તો વર્ષે મારા ૭૨ કલાક બચે ને પચાસ વર્ષ ઊઠવાનું બચે, ને પચાસ વર્ષની જિંદગીમાં ૩૬,૦૦૦ કલાક બચે. એટલે રોજ ફક્ત બે કલાક વહેલા ઊઠવાથી મારી જિંદગીમાં લગભગ ચાર વર્ષ જેટલો મબલખ વધારો થાય!

આ વિચારથી ભોળવાઈને મેં તો સંકલ્પ કરી નાખ્યો કે, બસ કોઈ દિવસ પરોઢના પાંચથી મોડા ઊઠવું નહીં. બેસતાવર્ષને દિવસે તો જાણે પાંચ વાગ્યે ઉઠાયું, પણ એ દિવસના થાકને લીધે, બીજની સવારે તો સાડા સાતે જ ઊઠ્યો. પછી પાંચમ સુધી તો જાણે દિવાળી જ કહેવાય, એટલે મોડા ઊઠવામાં વાંધો નહીં. છઠને દિવસે પાંચ વાગે જ ઊઠવું તું, પણ બન્યું એવું કે બીજે દિવસે પાંચ વાગ્યે ઊઠવાનું છે એ વિચારથી પાંચમની રાત્રે મને એટલી બધી ચિંતા થઈ કે રાતના દોઢ સુધી ઊંઘ જ ન આવી! આથી છઠની સવારે પણ આઠ વાગ્યે ઉઠાયું. છતાં સાતમે દિવસે તો સંકલ્પ તાજો કરીને એલાર્મ ગોઠવ્યુંયે ખરું; પણ બીજે દિવસે સાડા આઠે જ ખબર પડી કે કાંટો ખોટો ગોઠવાયો! પછીને દિવસે એલાર્મ ગોઠવતાં ધ્યાન રાખ્યું. તો વળી ઘડિયાળ બગડી ગયું અને વહેલા ન ઊઠાયું. કાર્તિકી પૂર્ણિમા સુધી ઘડિયાળનું સમારકામ ચાલ્યું. વદ પડવાની રાત્રે ગોઠવ્યું, પણ ચાવી આપવાનું ભૂલી જવાથી રાત્રે અઢી વાગ્યે ઘડિયાળ જ બંધ પડી ગયું.

આમ અનેક મુશ્કેલીઓ વટાવતાં-વટાવતાં વદ સાતમે પાંચ વાગ્યે બરાબર એલાર્મ વાગ્યું. એટલે સાડાપાંચે ઊઠ્યો તો ખરો; પણ પછી વિચાર આવ્યો કે ઊઠ્યા પછી દસ મિનિટ રહીને સૂઈ જવામાં વાંધો નહીં. એમ કરવાથી કંઈ સંકલ્પનો ભંગ થતો નથી.

પાંચ વાગ્યે ઊઠીને પાછા સૂઈ જઈએ તોય પાંચ વાગ્યે ઊઠ્યા તો કહેવાઈએ જ ને ? થોડા દિવસ આ પ્રમાણે કર્યા પછી એક વાર સવારે પાંચ વાગ્યે સૂતા-સૂતા જ વિચાર આવ્યો કે, 'હું જીવ! આ બધી ઉપાધિ શાને? ચાર વર્ષ વધુ જીવવાને માટે જ ને? જીવનનો એવો મોહ શો? સંતો-મહાત્માઓ તો જીવનની માયા મૂકવાનું કહી ગયા છે; ત્યારે હું તો વહેલો ઊઠીને એ માયા વધારી રહ્યો છું! આવો મોહ શું કામ રાખવો?

મારી આત્મસુધારણા તો આમ ફિલસૂફીને પંથે ચડી ગઈ, એટલે પેલો વહેલા ઊઠવાનો સંકલ્પ પણ, શબ્દરચના હરીફાઈના અરઘા ભરાયેલા વ્યૂહ જેવો, એમ ને એમ પડી રહ્યો. બેસતાવર્ષને દિવસે ઉત્સાહમાં આવી જઈને કરેલા મોટા ભાગના સંકલ્પોની આ જ ગતિ થાય છે. એક જણે દિવાળીની રાતથી જ આ છોડી દીધેલી. એમનો સંકલ્પ જીવેલો પણ ખરો! એક અઠવાડિયું, બે અઠવાડિયાં, ત્રણ અઠવાડિયાં... એમણે ચા ન પીધી તે ન જ પીધી. માતાનો પ્રેમ, પિતાની આજ્ઞા, ભગિનીનાં આંસુ, પત્નીની ધમકી, મિત્રોની મશ્કરી, ચાની જાહેરખબરો કોઈ એમને ચળાવી ન શક્યું. એમના એ સંયમનો મહિમા દિશદિશામાં ગાજી રહ્યો. છેક સ્વર્ગમાં પણ એના તરંગ પહોંચ્યા ને ઇન્દ્રનું આસન પણ ડોલી ઊઠ્યું. પરંતુ થોડાંક અઠવાડિયાં

પછી જ્યારે એ ભાઈ કો'ક માંદગીની માયામાં લપટાયા તે વખતે એમને થોડા ઉપવાસ કરવા પડ્યા, અને ત્યારે એક ધન્ય ક્ષણે એમને જ્ઞાન થયું કે આ પીવાથી ઉપવાસમાં રાહત રહે છે, એટલે એમણે હળવે રહીને આ પીવા માંડી. એ પછી તો, બેચાર મહિને માંદગી ગઈ તોયે આ તો રહી જ પડી અને હવે તો એ સાજા થઈ ગયા પછી પણ રોજના સાત પ્યાલા આ પીએ છે. આમ, એમની માંદગીને બહાને એમનો સંકલ્પ સ્વર્ગે સિધાવ્યો અને ફરી કદી એણે પુનર્જન્મ ન લીધો.

આ છોડવા જેવો જ બીજો એક લોકપ્રિય સંકલ્પ છે સિગારેટ છોડવાનો. ઘણું-ખરું અરસિક પત્નીઓના અને દુષ્ટ ડોક્ટરોના આગ્રહથી જ આ સંકલ્પ કરવો પડે છે. પણ અમરપટો તો, ભાઈ, કોણ લખાવીને લાવ્યું છે? સિગારેટના ધુમાડાની જેમ આવા સંકલ્પને પણ વેરાઈ જતાં વાર નથી લાગતી. કેટલાકને વળી દરેક કામમાં નિયમિત થઈ જવાની ધૂન વળગે છે પણ એય કેટલા દિવસ? જ્યાં સૂરજ જેવો સૂરજ પણ વરસમાં અમુક મહિના રોજ થોડી-થોડી સેકન્ડો મોડો ઊગે છે અને પછી પાછો અમુક મહિના, આઈસ્ક્રીમ પાર્ટીમાં આવી પહોંચતા મિત્રોની જેમ, રોજ થોડી-થોડી સેકન્ડ વહેલો ઊગે છે, ત્યાં નિયમિત થવાની મહેચ્છા રાખનાર પામર માનવી તેવળી કોણ? હા, કેટલાક મહાપુરુષો

નિયમિત બની શક્યા છે ખરા; પણ એ લોકો નિયમિત છે એટલે મહાપુરુષ નથી થયા, પણ મહાપુરુષ છે એટલે નિયમિત થઈ શક્યા છે.

એક સંબંધીએ નવા વર્ષને દિવસે ક્રોધને જીતવાનો સંકલ્પ કરેલો. આમ તો એ વાત વાતમાં ચિડાય ને પાન ખરતાં પીડાય એવા સ્વભાવના હતા. પણ બેસતાવર્ષને બીજે દિવસે સવારે તો આ સંકલ્પના સંતોષમાં મલકાતા મુખે એમણે પત્નીને બૂમ મારી : 'અરે, સાંભળો છે કે?'

'શું છે?' અંદરથી જ શ્રીમતીએ જવાબ આપ્યો.

'હવે અહીં આવ તો ખરી!'

'પણ છે શું? ... લ્યો, કહો, શું કામ છે?'

'જો,' એમણે સ્મિતથી શોભતા મુખડે કહેવા માંડ્યું : 'ગઈ કાલથી મેં નક્કી કર્યું છે કે કદી કોઈના શબ્દોથી અકળાવું નહીં....' હોય, દુનિયા છે.' કહીને હસી નાખવું.'

'ઠીક.' પત્નીએ પાછા ફરવા જતાં કહ્યું.

'તને મારો આ સંકલ્પ ન ગમ્યો?' એમણે પૂછ્યું,

'ગમ્યો; પણ પાળો ત્યારે ખરા.'

'શું કહ્યું?' એમનું સ્મિત વિલાયું : 'પાળો ત્યારે ખરા એટલે? શું મારામાં એટલો નિયમ પાળવાની પણ તાકાત નથી?'

‘હશે તો જોઈશું ને!’

‘એટલે? તું તારા મનમાં સમજે છે શું? હું તે કંઈ... હું તે કંઈ...’ અને ખલાસ! એન્જિન બગડ્યું. મિજાજ છટક્યો. એ તો આખી સોસાયટી ગજાવવા જતા હતા, ત્યાં એમનાં શ્રીમતીએ એમને યાદ કરાવ્યું કે એમનો સંકલ્પ એમણે ત્યાંને ત્યાં જ તોડ્યો હતો, ત્યારે જ માંડમાંડ એ શાંત પડ્યા!

આમ, નવા વર્ષના સંકલ્પો એટલે વહેલી પરોઢનું ઝાકળ: બે ઘડી સંતોષ આપી પાછું ઊડી જવાનું, વૈશાખની બપોરે જેમ વંટોળિયા જાગીજાગીને પાછા સૂઈ જાય છે અથવા તો શિયાળાની સવારે જગતના કો’ અગમ્ય ખૂણેથી એકાદ શરદીનું મોજું આવી આપણો કબજો લઈ લે છે અને દિવસભર રડાવી-રડાવીને અંતે આવ્યું હતું એમ અનંતમાં ચાલ્યું જાય છે, કે પછી ઉસ્તાદના જલસામાં કોઈ સંગીત બરાબર જામ્યું હોય ત્યારે ઊંઘનું એકાદ ઝોંકું આપણને પાવન કરીને, તબલોની પાછી એક જબરદસ્ત થાપે આપણને ચમકાવીને ભાગી જાય છે, એમ આત્મસુધારણાના ઉત્સાહનું મોજું પણ દર બેસતાવર્ષે આવે છે અને આવીને પાછું ઊડી જાય છે. વર્ષને આરંભે હોય છે એટલા ગીતાભક્તો બીજા અગિયારે મહિનામાં નથી હોતા, બેસતાવર્ષને બીજે અઠવાડિયે હોય છે, એટલા સંયમી જનો બાકીના વર્ષભરમાં ક્યારેય જણાતા નથી, તે આ કારણે જ.

એટલે મારા ભાંગેલા સંકલ્પોનો વિચાર કરતાં ક્યારેક નિરાશાની પળોમાં મને થઈ આવે છે કે હવે તો કદી બેસતાવર્ષના સંકલ્પો કરવા જ નથી. પણ દુઃખ એ છે કે મારો આ સંકલ્પ પણ ટકતો નથી! ફરીથી બેસતુંવર્ષ આવે છે અને હું સ્વપ્નાં રચવા બેસી જાઉં છું, ઉત્સાહથી નવા સંકલ્પો કરી નાખું છું, ક્યારેક સહેજ સુધરતો લાગું છું, ક્યારેક નાગલોકમાં જઈને પૃથ્વી પરની પ્રિયતમાને ભૂલી જનાર રાજકુમારની જેમ હું અન્ય પ્રવૃત્તિની ધમાલમાં પેલા સંકલ્પો વીસરી જાઉં છું, અચાનક ઝબકીને જાગી જાઉં છું, ફરીથી દઢનિશ્ચયી બનું છું, પણ તેય પુનઃસંકલ્પને વીસરવા માટે જ. કાનમાં પેલો રોમાં રોલાં મને કહ્યા કરે છે: ‘સ્વપ્નો તો જીવનના ધનુષ્યની પણ છ જેવાં છે, ભાઈ! એ પણ છ ખેંચાઈ હશે તો ક્યારેક પણ કાર્યનું તીર નિશાન ભણી ઊડશે.’ અને મારા બધાય સંકલ્પોના રોપા કુલીફાલી મહેકી ઊઠ્યા હશે એવા દિવસની કલ્પનામાં હું નહીં પાળેલા સંકલ્પોની વ્યગ્રતા વીસરી જાઉં છું!

માધવી આશરા ખત્રી

Connecting... કવિતા

બાળગીત

કોયલ રાણી કોયલ રાણી,
લાગે છે બહુ રૂપાળી
કોયલ રાણી કોયલ રાણી,
લાગે છે બહુ રૂપાળી

મારા આંગણે આવે છે
મધુર ગીતો એ તો ગાય
કોયલ રાણી, કોયલ રાણી
તને જોઈ મનડુ હરખાય
આંખો એની લાલ છે,
કાયા એની છે કાળી
કોયલ રાણી કોયલ રાણી
લાગે છે બહુ રૂપાળી

ઝટપટ દાણા તું તો ખાય
કેરીમાં મન તારું લલચાય
વરસાદમાં ટહુકા કરે છે
તું તો લાગે છે સાવ ભોળી
કોયલ રાણી કોયલ રાણી
લાગે છે બહુ રૂપાળી

વર્ધન શાહ

NexTECH

'સ્માર્ટ સિટી' શું છે?

SMART CITY BUILDING TOMORROW'S CITIES

સ્માર્ટ સિટી એ તકનીકી રીતે આધુનિક શહેરી વિસ્તાર છે જે વિશિષ્ટ ડેટા એકત્રિત કરવા માટે વિવિધ પ્રકારની ઇલેક્ટ્રોનિક પદ્ધતિઓ, વૉઇસ સક્રિયકરણ પદ્ધતિઓ અને સેન્સર્સનો ઉપયોગ કરે છે. તે ડેટામાંથી મેળવેલ માહિતીનો ઉપયોગ અસ્કયામતો, સંસાધનો અને સેવાઓને અસરકારક રીતે સંચાલિત કરવા માટે થાય છે; બદલામાં, તે ડેટાનો ઉપયોગ સમગ્ર શહેરમાં કામગીરી સુધારવા માટે થાય છે.

આમાં નાગરિકો, ઉપકરણો, ઇમારતો અને અસ્કયામતોમાંથી એકત્રિત કરવામાં આવેલ ડેટાનો સમાવેશ થાય છે જે ટ્રાફિક અને પરિવહન પ્રણાલીઓ, પાવર પ્લાન્ટ્સ, ઉપયોગિતાઓ, પાણી પુરવઠા નેટવર્ક, કચરો, ગુના શોધ, માહિતી પ્રણાલીઓ, શાળાઓ, પુસ્તકાલયો, હોસ્પિટલો અને અન્ય સેવાઓનું મોનીટરીંગ કરવા, તેનું સંચાલન કરવા માટે અને વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે.

સ્માર્ટ સિટીઝને 'સ્માર્ટ' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે, જેમાં તેમની સરકારો ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરે છે તેમજ તેઓ કેવી રીતે શહેરનું નિરીક્ષણ, વિશ્લેષણ, આયોજન અને સંચાલન કરે છે.

સ્માર્ટ શહેરોને 'સ્માર્ટ' તરીકે બંને રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે જેમાં:

- 1) તેમની સરકારો કઈ કઈ સ્માર્ટ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરે છે
- 2) તેમજ તેઓ ડેટાને કેવી રીતે મોનિટર કરે છે, ત્યારબાદ શહેરનું આયોજન કરે છે અને સંચાલન કરે છે.

'સ્માર્ટ સિટી' કોન્સેપ્ટ શહેરની કામગીરી અને સેવાઓની કાર્યક્ષમતાને શ્રેષ્ઠ બનાવવા અને નાગરિકો સાથે જોડાવા માટે માહિતી અને સંચાર ટેકનોલોજી ('ICT'), અને ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ ('IoT') નેટવર્ક સાથે જોડાયેલા વિવિધ ભૌતિક ઉપકરણોને એકીકૃત કરે છે.

'સ્માર્ટ સિટી' ટેકનોલોજી શહેરના અધિકારીઓને કોમ્યુનિટી અને સિટી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બંને સાથે સીધો સંપર્ક કરવા અને શહેરમાં શું થઈ રહ્યું છે અને શહેર કેવી રીતે વિકસિત થઈ રહ્યું છે તેનું નિરીક્ષણ કરવાની મંજૂરી આપે છે.

ICT નો ઉપયોગ શહેરી સેવાઓની ગુણવત્તા, કામગીરી અને ક્રિયાપ્રતિક્રિયા

વધારવા, ખર્ચ અને સંસાધન વપરાશ ઘટાડવા અને નાગરિકો અને સરકાર વચ્ચે સંપર્ક વધારવા માટે થાય છે.

શહેરી પ્રવાહનું સંચાલન કરવા અને રીઅલ-ટાઇમ પ્રતિસાદોને પરવાનગી આપવા માટે ઘણી સ્માર્ટ સિટી એપ્લિકેશન્સ વિકસાવવામાં આવી છે.

તેથી 'સ્માર્ટ સિટી' તેના નાગરિકો સાથે એક કરતાં પડકારોનો સામનો કરવા માટે વધુ તૈયાર હોય છે. તેમ છતાં, આ શબ્દ પોતે તેની વિશિષ્ટતાઓમાં અસ્પષ્ટ રહે છે અને તેથી, ઘણા અર્થઘટન માટે ખુલ્લો છે.

'સ્માર્ટ સિટી' ની જરૂરિયાતો અથવા સુવિધાઓ:

- ઘન અને પ્રવાહી કચરાના નિકાલ માટે મજબૂત વ્યવસ્થાપન
- પર્યાપ્ત પાર્કિંગ સુવિધાઓ અને કાર ચાર્જિંગ સ્ટેશન
- જળ-સંગ્રહ અને પાણી પુરવઠા-વ્યવસ્થાપન પ્રણાલી, વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ અને પૂર વ્યવસ્થાપન પ્રણાલી
- નાગરિક અને ટ્રાફિક ડેટાનું વિશ્લેષણ કરવા માટે સેન્સર અને R&D કેન્દ્રો, એડમિન બિલ્ડિંગ્સ અને સીસીટીવી કંટ્રોલ રૂમ
- સમગ્ર શહેરમાં મફત, ઝડપી અને સલામત WiFi

- 24x7 વીજળી અને વાપરી શકાય તેવું, સ્વચ્છ પાણી, પાવર પ્લાન્ટ્સ અને અંડર-ગ્રાઉન્ડ, સુરક્ષિત પાવર સપ્લાય કેબલ
- સુધારેલ ઉર્જા વિતરણ અને IoT ની મદદથી સુધારેલી હવાની ગુણવત્તા
- શૂન્ય ઉત્સર્જન પરિવહન જોડાણો: કેબ, ટ્રામ અથવા મેટ્રો, બસ, ટ્રેન અને એરપોર્ટ
- પાર્સલ અને કુરિયર પરિવહન
- ટ્રાફિક નિયંત્રણ વ્યવસ્થાપન
- મુસાફરોને રહેવા માટે સર્વ-રાંધણની રેસ્ટોરન્ટ્સ અને હોટલ
- નાગરિકો માટે મનોરંજન ઉદ્યાનો, હોલ, ક્લબ અને થિયેટર
- સુસજ્જ આરોગ્ય સેવાઓ, પોલીસ અને ફાયર સેવાઓ અને વ્યક્તિગત માવજત ક્લિનિક્સ
- વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે પ્રદૂષણ મુક્ત બગીચા અને ચાલવાના રસ્તા
- યુવાનો માટે સાયકલ ટ્રેક અને જોગિંગ ટ્રેક
- સ્વસ્થ જીવન માટે: બાળકોને રમવાના વિસ્તારો અને પુખ્ત વયના લોકો માટે વ્યાયામશાળા, સ્વિમિંગ પુલ અને યોગ રૂમ
- બાળકો માટે ઉચ્ચ તકનીકી શાળાઓ અને રમતગમત પ્રવૃત્તિઓ કેન્દ્રો
- વિદ્યાર્થીઓ માટે યુનિવર્સિટીઓ અને કૌશલ્ય વિકાસ કેન્દ્રો અને છાત્રાલય સુવિધાઓ
- આખા શહેરમાં મફત પીવાલાયક પાણી અને મફત શૌચાલય

- નાગરિકો માટે સ્વચ્છ સ્માર્ટ હોમ્સ અને ફાયર એલર્ટ સિસ્ટમ્સ
- મોટી રોકાણ કરતી કંપનીઓ માટે આધુનિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, પ્રદર્શન કેન્દ્રો, મીટિંગ અને કામ કરવાની જગ્યા
- નોકરી અને રોજગાર માટે શહેરની બહાર શૂન્ય ઉત્સર્જન, સલામત ઉદ્યોગો
- તે ઉદ્યોગોની આસપાસ પરિવહન, ખાવાની અને રોકાવાની સેવાઓ
- ઓન-લાઈન, ઝડપી અને આંતરિક જોડાયેલ સરકારી અને શાસન સેવાઓ, ફરિયાદ પ્રણાલી અને પ્રતિસાદ કેન્દ્રો
- લીલી વીજળી માટે સૌર સંચાલિત છત, વર્ટિકલ ખેતી કચરા અને રિસાયકલ કેન્દ્રો
- ૪-૬ લેન ચાર્જિંગ રોડ, કટોકટી માટે ખાસ ટ્રેક વગેરે...

કશ્યપ જોષી

ડ્રોન શબ્દ સાંભળતાની સાથે જ મોટાભાગના વ્યક્તિઓ લગ્ન-પ્રસંગમાં વિડિઓ કેપ્ચર કરતા ડ્રોનનો વિચાર કરે છે અને તે સ્વાભાવિક પણ છે. કારણ કે અત્યાર સુધી આપણે લોકોએ ડ્રોનનો ઉપયોગ આ બધી જગ્યાએ જ થતો જોયો છે! જ્યારે પણ આપણે ડ્રોનનું અવલોકન કરીએ ત્યારે તેને જાણવાની ઉત્સુકતા જન્મે છે. વાસ્તવિક રીતે ડ્રોન મનુષ્ય દ્વારા કરવામાં આવતા પ્રયત્નશીલ કાર્યો જેવા કે કોઈ જગ્યાની ચકાસણી કરવી, સમગ્ર સ્થળની સાર-સંભાળ કરવી, સરહદ પર દુશ્મનો ઉપર નજર રાખવી અને કેટલાક મહત્વપૂર્ણ કાર્યોને સફળતા પૂર્વક પૂર્ણ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યું હતું.

ડ્રોનની વ્યાખ્યા નવી નથી. પણ ટેકનોલોજીમાં આવેલી ક્રાંતિના કારણે ડ્રોનને વર્તમાન સમયમાં રિમોટ કંટ્રોલ વગર ચલાવવામાં આવે છે, જેને 'ઓટોનોમસ ડ્રોન' કહે છે. આ પ્રકારના ડ્રોનનો ઉપયોગ મોટાભાગે સ્વયં-સંચાલિત રીતે, નિયંત્રિત

સ્વયં-સંચાલિત ડ્રોન

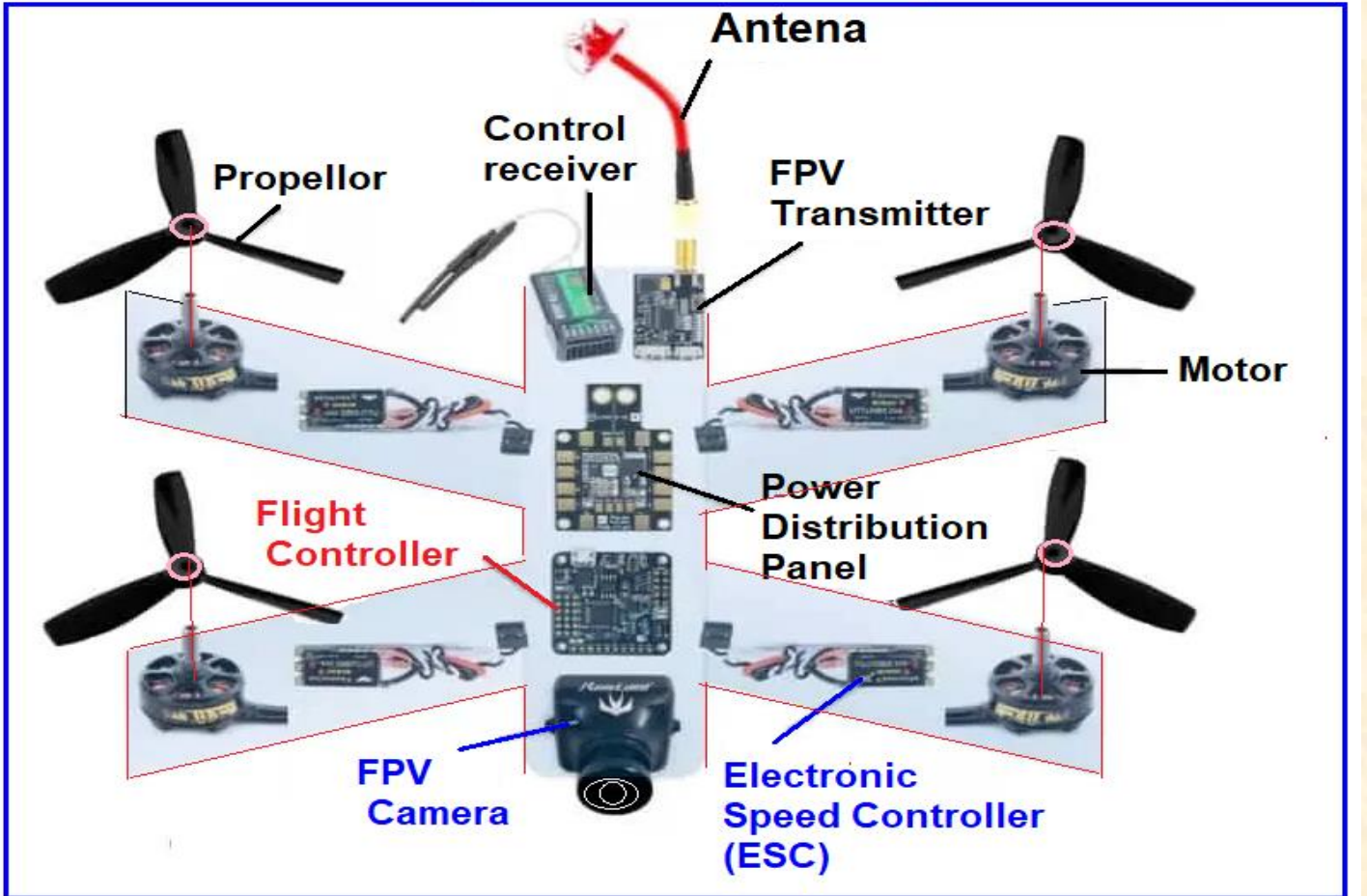
સ્થળોની દેખરેખ રાખવા માટે સુરક્ષા દળ દ્વારા કરવામાં આવે છે. પરંતુ હાલના સમયમાં ભારતીય સરકાર દ્વારા અમુક કંપનીઓને ડ્રોન ચલાવવા માટેનું લાઇસન્સ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે. કોરોના કાળ દરમિયાન જ વેક્સિન ડિલિવરી માટે ઓટોનોમસ ડ્રોનનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. ઓટોનોમસ ડ્રોન પોતાની જાતે ચાલે અને તેના પ્રોસેસરમાં કાર્યરત પ્રોગ્રામ દ્વારા જરૂરી કાર્યો હાથ ધરે છે. આ પ્રકારના ડ્રોન દ્વારા કોઈ નિયંત્રિત જગ્યાઓ જેવી કે સરહદ, જ્વાળામુખી પાસેની જગ્યા અથવા કોઈ શંકાસ્પદ સ્થળોનું અવિરત પણે ધ્યાન રાખવા અથવા કોઈ ચોક્કસ બનાવને શોધવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. ઓટોનોમસ ડ્રોનમાં વર્તમાન સમયની ક્રાંતિ જેવી કે ઇમેજ પ્રોસેસીંગ, આર્ટિફિશિયલ

ઇન્ટેલિજન્સ, ગિમ્બલ લોક(કેમેરાને સ્થિર કરવા માટે) અને રોબોટિક હાથનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

ઓટોનોમસ ડ્રોનને ચલાવવા માટે એક સેન્ટ્રલ પ્રોસેસિંગ યુનિટ(CPU) માઇક્રોપ્રોસેસર કે માઇક્રો કન્ટ્રોલર સ્વરૂપે હોય છે અને ડ્રોન દ્વારા કરવામાં આવેલા કાર્યોની માહિતી ડ્રોન દ્વારા ચોક્કસ સર્વર પર મોકલવામાં આવે છે. ડ્રોન સ્વયં એક જટિલ રચના છે અને તેને જુદા- જુદા ભાગોમાં વિભાજિત છે. તે જટિલ યંત્રોને એકત્રિત કરીને એક તંત્ર બનાવીને ચલાવવામાં આવે છે.

ચિત્રમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે ડ્રોન વિવિધ યાંત્રિક રચનાનું સંમેલન છે અને તેમાં પ્રોપેલર, મોટર્સ, સ્પીડ કન્ટ્રોલર, કેમેરા, ફ્લાઈટ કોન્ટ્રોલર(માઇક્રોપ્રોસેસર), GPS, ટ્રાન્સમીટર, રીસીવર, IMU(inertial measurement unit),પાવર ડિસ્ટ્રીબ્યુશન પેનલ અને વિવિધ ડિસ્ટન્સ સેન્સર વગેરે જેવી વસ્તુઓનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે! આ બધી વસ્તુઓ એક પેરેન્ટ પ્રોસેસર કે જેમાં ડ્રોનને ચલાવવા માટેનો અલ્ગોરિધમ અને અન્ય જરૂરી સર્વિસ અલ્ગોરિધમ ઉપલબ્ધ હોય છે.

Parts of Drone

- પ્રોપેલર + મોટર્સ + ઇલેક્ટ્રોનિક સ્પીડ કન્ટ્રોલર્સ:

સામાન્ય આવલોકન દ્વારા એ જ્ઞાત થાય શકે કે ડ્રોનમાં ચાર મોટર્સ સંકલિત થઈ અને ડ્રોનને ઉડવામાં મદદ કરે છે. આ ભાગને 'Actuators' કહેવામાં આવે છે. ડ્રોનમાં મોટા ભાગે BLDC(બ્રશલેસ DC મોટર્સ)નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે જેના કારણે ડ્રોનની કાર્યક્ષમતા વધે છે અને ઘોંઘાટ ઓછો થાય છે. મોટર્સ પાર પ્રોપેલર લગાડવામાં આવે છે. પ્રોપેલરનાં ભ્રમણ દ્વારા ડ્રોન ઉડવા માટે સક્ષમ બને છે. ઇલેક્ટ્રોનિક સ્પીડ કન્ટ્રોલર સામાન્ય રીતે માઇક્રોપ્રોસેસરમાંથી આવેલા સંદેશ અનુસાર મોટર્સની ઝડપને નિયંત્રિત કરે છે.

- કેમેરા:

ડ્રોનમાં કેમેરા લગાડી અને વિવિધ ચિત્રો પાર પ્રોસેસ કરી અને અને માહિતી કાઢી શકાય છે અને કોઈ પણ જગ્યાની સંપૂર્ણ જાણકારી લઈ શકાય છે. હાલના સમયમાં

'ડેપ્થ સેન્સિંગ કેમેરા' દ્વારા કોઈ પણ ભૌતિક જગ્યાના 3D નકશા બનાવી અને તેનો વિવિધ જગ્યાએ ઉપયોગ કરી શકાય છે. કેમેરાનો ઉપયોગ વિવિધ પ્રસંગોની વિડીઓગ્રાફી કરવા માટે પણ ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.

- GPS:

GPS એટલે 'ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ'નો ઉપયોગ વાસ્તવિક રીતે ડ્રોન અત્યારે પૃથ્વી પર કઈ જગ્યાએ છે તે જાણવા માટે થાય છે. GPS દ્વારા ડ્રોનના વર્તમાન રેખાંશ અને અક્ષાંશ જાણી શકાય છે. આ યંત્રનો ઉપયોગ ઓટોનોમસ ડ્રોન દ્વારા પુષ્કળ પ્રમાણમાં કરવામાં આવે છે. દ્રોણને કોઈ એક અક્ષાંશ અને રેખાંશ પરથી કોઈ બીજા અક્ષાંશ પર લઈ જવા માટે તેને ઈચ્છિત જગ્યાના કોઓર્ડિનેટ્સ આપવામાં આવે છે અને તેમાં GPSનો ખૂબ મોટો ફાળો છે.

- IMU(Inertial measurement unit) અને પાવર ડિસ્ટ્રીબ્યુશન પેનલ:

IMU ડ્રોનમાં એક ખૂબ જ મહત્વની ભૂમિકા નિભાવે છે. IMU દ્વારા ડ્રોનનો જુદી-જુદી દિશામાં પ્રવેગ તથા ડ્રોન કેટલા અંશે ખૂણો બનાવી અને ગતિ કરી રહ્યું છે તેની જાણકારી મેળવી શકાય છે. સામાન્ય રીતે ડ્રોન વર્તમાન સમયમાં કઈ દિશામાં છે અને તેને કઈ દિશામાં લઈ જવું જોઈએ તે નિર્ણય લેવા માટે IMU સેન્સર પાસેથી માહિતી લઈ અને તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. પાવર ડિસ્ટ્રીબ્યુશન પેનલ દ્વારા એ નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે કે ડ્રોન સાથે સંકળાયેલા બધા જ યંત્રોને યોગ્ય માત્રામાં વિદ્યુત ઊર્જા પ્રાપ્ત થાય.

- ફ્લાઈટ કોન્ટ્રોલર્સ:

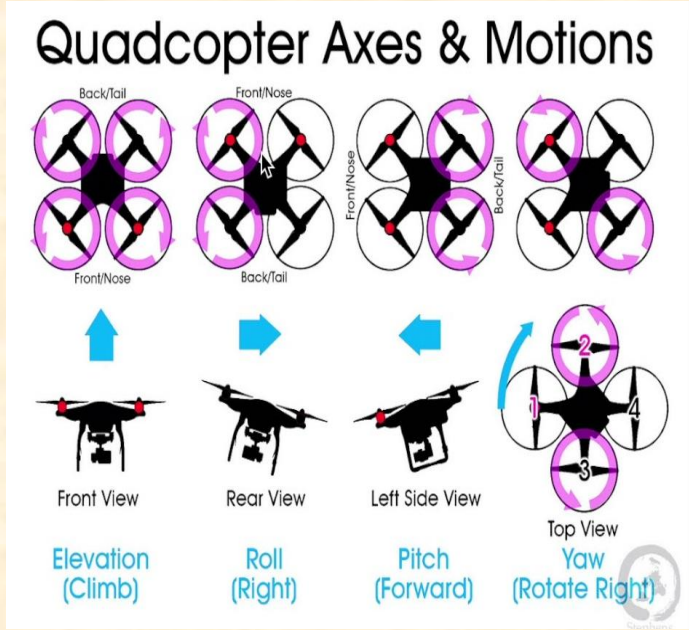
ફ્લાઈટ કોન્ટ્રોલર્સને સામાન્ય રીતે ડ્રોનનું મગજ ગણી શકાય છે. ફ્લાઈટ તેના

પર પ્રોગ્રામ થયેલ અલ્ગોરિધમનાં માધ્યમથી વિવિધ સંદેશ ડ્રોનના વિવિધ ભાગને મોકલે છે અને તે ભાગોનું નિયંત્રણ થાય છે. કેટલી ઝડપથી ડ્રોન ચાલવું જોઈએ, ડ્રોનની જમીનથી ઊંચાઈ કેટલી હોવી જોઈએ અને એક રેખાંશ અને અક્ષાંશ થી કોઈ બીજા રેખાંશ અને અક્ષાંશ તરફ જતા સમયે જો કોઈ અડચણ આવે તો તેનો સામનો કઈ રીતે કરવો જોઈએ તેની સમગ્ર કાળજી ફ્લાઈટ કોન્ટ્રોલર દ્વારા લેવામાં આવે છે. વાસ્તવિક રીતે ફ્લાઈટ કન્ટ્રોલર સાથે એક માઇક્રોપ્રોસેસર જોડી અને આ બધી વસ્તુઓ માટેના પ્રોગ્રામ તેના પર લખવામાં આવે છે અને ઇચ્છિત કાર્ય પાર પાડવામાં આવે છે.

- ડ્રોન સાથે જોડાયેલી કેટલીક પરિભાષા:

સામાન્ય રીતે ડ્રોનને ઉપર લઈ જવા માટે એક સાથે બધા પ્રોપેલર્સને એકસમાન ઝડપથી અને સામસામેના પ્રોપેલરને એકબીજાથી વિપરીત દિશામાં ફેરવવામાં આવે છે. જેના કારણે દ્રોણે પોતાની અક્ષ પર સ્થિર રહી શકે અને ઉપર જઈ શકે! આ પ્રક્રિયાને 'એલિવેશન' કહેવામાં આવે છે. જો ડ્રોનને ડાબી અથવા જમણી બાજુ લઈ જવાનું હોય તો બીજી આકૃતિમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે જે દિશામાં લાચ જવાનું છે તેની વિપરીત દિશાના પ્રોપેલરની ઝડપ

વધારવામાં આવે છે, તેને રોલ(ROLL) કહેવામાં આવે છે. જો ડ્રોનને આગળ અથવા પાછળ લઈ જવું હોય તો જે બાજુ લઈ જવાનું છે તેનાથી વિપરીત બાજુના પ્રોપેલરની ઝડપ વધારવાથી તે ઈચ્છિત દિશામાં ગતિ કરે છે, તેને પિચ(PITCH) કહે છે અને જો ડ્રોનને જમીનની સમાંતર રાખી અને તેની અક્ષ પર ફેરવવું હોય તો કોસમાં રહેલા પ્રોપેલર ફેરવવામાં આવે છે, તેને યો(YAW) કહે છે.

સામાન્ય રીતે ડ્રોનને ઉપર લઈ જવા માટે એક સાથે બધા પ્રોપેલરને એકસમાન ઝડપથી અને સામસામેના પ્રોપેલરને એકબીજાથી વિપરીત દિશામાં ફેરવવામાં આવે છે. જેના કારણે ડ્રોને પોતાની અક્ષ પર સ્થિર રહી શકે અને ઉપર જઈ શકે! આ પ્રક્રિયાને 'એલિવેશન' કહેવામાં આવે છે. જો ડ્રોનને ડાબી અથવા જમણી બાજુ લઈ જવાનું હોય તો બીજી આકૃતિમાં દર્શાવ્યા

પ્રમાણે જે દિશામાં લાઇ જવાનું છે તેની વિપરીત દિશાના પ્રોપેલરની ઝડપ વધારવામાં આવે છે, તેને રોલ(ROLL) કહેવામાં આવે છે. જો ડ્રોનને આગળ અથવા પાછળ લઈ જવું હોય તો જે બાજુ લઈ જવાનું છે તેનાથી વિપરીત બાજુના પ્રોપેલરની ઝડપ વધારવાથી તે ઈચ્છિત દિશામાં ગતિ કરે છે, તેને પિચ(PITCH) કહે છે અને જો ડ્રોનને જમીનની સમાંતર રાખી અને તેની અક્ષ પર ફેરવવું હોય તો કોસમાં રહેલા પ્રોપેલર ફેરવવામાં આવે છે, તેને યો(YAW) કહે છે.

વર્તમાન સમયમાં ડ્રોન પર કેટલાક પાથ-પ્લાનિંગ અલ્ગોરિધમ જેવા કે Bug, A* અને Dijkstra નો ઉપયોગ કરી અને ડ્રોન પોતાની રીતે જ કઈ રીતે પ્રતિકૂળ સ્થિતિમાં ઈચ્છિત જગ્યા પર જઈ શકે તે નક્કી કરી શકાય છે અને સાથે-સાથે અવલોકિત થયેલી જગ્યાઓના 3D નકશા પણ બનાવી શકાય છે. જો કોઈ વસ્તુને એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ લઈ જવી હોય તો તે કાર્ય પણ ડ્રોન દ્વારા કરી શકાય છે. હાલના સમયમાં ડ્રોન દ્વારા ખેતરમાં સ્વયં-સંચાલિત સિંચાઈ પણ કરવામાં આવે છે. ઓટોનોમસ ડ્રોન દ્વારા આવી ઘણી બધી જગ્યા પર થતા કાર્યને સ્વયં-સંચાલિત કરી અને કાર્યક્ષમ બનાવી શકાય છે!

પંખ e-magazine

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી વિશ્વ તરફની ઉડાન

લેખ/વાર્તા/માઈક્રોફિક્શન/કવિતા મોકલવા માટે

(૧) માત્ર શ્રુતિ ગુજરાતી ફોન્ટમાં 'Word File Format'માં ટાઈપ કરી ભાષા અને જોડણીની ભૂલો ચકાસી રચના મોકલવી. ભાષાશુદ્ધિ અને જોડણીમાં જો વધુ ભૂલો હશે તો કૃતિ સ્વીકારવામાં આવશે નહિ, જેની નોંધ લેવી. ગુજરાતી લખાણના બધા નિયમો પળાય એ સૌથી પાયાની જરૂરિયાત છે.

(૨) કોઈ પણ ઓનલાઈન કે ઓફલાઈન પ્લેટફોર્મ પર અપ્રકાશિત હોય, એવી જ કૃતિ મોકલવી. કૃતિ સ્વરચિત અને મૌલિક હોવી જોઈએ.

(૩) કૃતિમાં મોટેભાગે ગુજરાતી જ ટાઈપ કર્યું હોય એ જરૂરી છે. અમુક શબ્દો અંગ્રેજી, હિન્દી અથવા સંસ્કૃત ભાષામાં ટાઈપ કરેલા ચાલશે. પણ એ શક્ય હોય ત્યાં સુધી ઓછા રાખવા. જેથી સમરસતા સચવાઈ રહે.

(૪) કૃતિ માત્ર મેઇલ દ્વારા જ સ્વીકારવામાં આવે છે. અમારું મેઇલ-એડ્રેસ આ મુજબ છે: pankhmagazine@gmail.com

(૫) કૃતિ મેઇલ કર્યા પછી જો સિલેક્ટ થશે તો મેઇલ દ્વારા જ જાણ કરવામાં આવશે. અન્ય માધ્યમોમાં એ વિશે પૃચ્છા કરવી નહીં.

(૬) 'પંખ' બિન-વ્યવસાયિક મેગેઝીન હોવાથી અમારા તરફથી કોઈ પણ પ્રકારનો પુરસ્કાર આપવામાં આવતો નથી.

(૭) તમે મોકલેલી કૃતિ-સ્વીકારનો અંતિમ નિર્ણય 'પંખ'ની ટીમનો રહેશે.

(૮) કૃતિનો સ્વીકાર થાય તો તમને મેઇલ મળી જશે. જો એ માટે વિલંબ થાય ને તમે અન્ય માધ્યમોમાં આપો, તો પણ વાંધો નહિ. એ માટે તમારે અમને જાણ કરવી જરૂરી નથી. કારણ કે જ્યારે પણ અમે નક્કી કરીશું કે હવે આ કૃતિ અમારે મુકવી છે, તો એ પહેલા અમે મેઇલ કરીશું જ. આપનો જવાબ નહિ આવે ત્યાં સુધી નહિ મૂકીએ.

(૯) સામાન્યતઃ એવો નિયમ હોય છે કે કૃતિ એક કરતાં વધુ જગ્યાએ મોકલો, તો જ્યાંથી વહેલો જવાબ આવે, એ સિવાયની જગ્યાએ સર્જકે જ સામેથી જાણ કરવાની હોય છે. પણ અમે એ કામ સર્જક માટે આસાન બનાવ્યું છે. અમે પૂછીએ અને જો તમારી કૃતિ બીજે ના સ્વીકારાવી હોય તો અમે પછી સ્વીકારીએ છીએ.

પંખ e-magazine

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી વિશ્વ તરફની ઉડાન

આપને 'પંખ'નો આ અંક કેવો લાગ્યો ?
આપના પ્રતિભાવો WhatsApp દ્વારા આપવા માટે અહીં ક્લિક કરો.

<https://wa.me/916355953355>

टीम 'पंख'

याज्ञिक वधासिया

केयूर दुधात

अनंत गोहिल

विरल जोशी

होळेश अगवान

डिआछनिंग

धुविल थोडवडीया

मिहिर गेडीया

આ અંકમાં સહભાગી કલમો

બકુલ ત્રિપાઠી
રાજુલ ભાનુશાલી
ડૉ. રંજન જોષી
તેજલ શાહ
બંસરી જોષી
હીરલ વ્યાસ

અરિંતા દીપક પંડ્યા
વર્ધન શાહ
કશ્યપ જોષી
અશ્વિનસિંહ જાદવ
માધવી આશરા ખત્રી

ફોટોગ્રાફી

કુલદીપ પરમાર (ફન્ટ કવર)

https://instagram.com/kp.kuldeep10?utm_medium=copy_link

અમિત સોલંકી (બેક કવર)

https://instagram.com/vasco di gama ?utm_medium=copy_link

